

En rimeligere og rausere offentlig sektor

Rødts plan for å kutte i sløsing

En rimeligere og rausere offentlig sektor

Utgitt av Rødts stortingsgruppe, mars 2026.

Rødts plan for å kutte i sløsing

Rødts stortingsgruppe

Postadresse: Stortinget, Postboks 1700 Sentrum, 0026 Oslo

E-post: postmottak.rodt@stortinget.no

Telefon: 23 31 23 95

Rødt

Adresse: Storgata 33, 0184 Oslo

E-post: roedt@roedt.no

Telefon: 22 98 90 50

Innhold

Kutt i sløsing for å styrke velferden	4	Prestisjeprojekter og politikergoder	24
Egen kompetanse framfor dyre innkjøp	6	Regjeringskvartalet	24
Eksterne konsulenter	6	OL	24
IT-tjenester til tredobbel pris	8	Unødvendige motorveiprojekter	25
Et selgers marked	8	Høye utgifter til samferdsel er ikke et mål i seg selv	25
Færre ledere, mer makt til de ansatte	9	Administrasjonskostnader til bompenger	26
Høyest lønnsvekst blant ledere i offentlig sektor	10	Dyr konkurranse om veivedlikehold	26
Lønnsfest i statseide selskaper	11	Høye politikerlønninger	27
Fjern tidstyvene i velferden	13	Bistandsstøtte til unyttige tankesmier og eliteklubber	28
Underskudd og sløsing i helseforetakene	13	Sløsing med bistandsmidler	29
Rapportering og måleman i skolen	14	Kutt i ukritisk næringsstøtte	30
Færre skoletimer, bedre læring	15	Forsøk på å betale seg ut av det grønne skiftet	30
Nav: Mistillitens pris	15	Problemene med ukritisk subsidiering	32
Kostnader knyttet til privatisering og velferdsprofitt	17	Sløsing i kraftbransjen	33
Skattepenger som forsvinner ut i privat profitt	17	Høye strømpriser, høye lederlønninger	33
Dårligere tilbud til folk	18	Utrolige bonusordninger	34
Kostnader til regulering, tilsyn og kontroll	19	Dårlige investeringer	34
Høyres glansbilde	20	Kostbar krafteksport	35
Reformen som gjorde jernbanen dyrere og dårligere	21	Rødts plan mot offentlig sløsing	36
Hvorfor ble jernbanereformen så dyr?	23	Tiltak og tabeller	37
		Slik har vi jobbet	38

Kutt i sløsing for å styrke velferden

Norge er på en og samme tid et styrtrikt og et lutfattig samfunn.

På den ene siden er den norske staten ufattelig rik. Statsbudsjettet vårt er på over 2 000 milliarder kroner. I oljefondet står det i overkant av 21 000 milliarder kroner. Mens andre land sliter med gjeld, har vi mer penger enn vi klarer å bruke.

På den andre siden sliter vi med stor offentlig fattigdom. Kommunene våre er i krise. Sykehusene våre er i krise. Det mangler folk på jobb i både barnehagene og i eldreomsorgen. Over hele landet legges det ned offentlige skoler, fordi fellesskapet ikke lenger har råd til dem.

Da er det ikke rart at stadig flere spør seg: Hvor blir det egentlig av alle penga?

Så langt er det høyresida som har tatt ledelsen i kampen mot offentlig sløsing. I USA har vi sett hvordan Elon Musk og hans DOGE har gått løs på den amerikanske staten med motorsag. Her hjemme har Sylvi Listhaug prøvd å krone seg selv til en slags sløseridronning.

Rødt vil ikke lenger la høyresiden dominere debatten om offentlig sløsing. Hvordan staten bruker pengene bør mest av alt bekymre oss som er opptatt av å ta vare på en sterk velferdsstat. Mens høyresida misbruker legitim kritikk av sløseri til å angripe hele offentlig sektor, vil vi sløsingens til livs for å styrke velferden som betyr mest for folk: Sykehusene, skolene, eldreomsorgen, politiet og barnehagene.

Vårt mål er ikke å kutte i skattene til de rike, men å skaffe ressurser til velferdsstatens førstelinje. Vel så ofte som penger, handler det om tid. I dag sløser staten med tiden til lærere, barnehageansatte, sykepleiere, helsefagarbeidere og politifolk. Det vil vi få en slutt på.

Denne rapporten handler om hvordan Rødt vil kutte i sløseri for å skape en rimeligere og rausere offentlig sektor. Det er tre grunner til at vi mener det trengs:

- **Vi må bruke pengene på det som er viktig.** Statsbudsjettet brukes ikke bare på velferd. Titalls milliarder forsvinner også til svindyre konsulenter, overbetalte ledere og kommersielle velferdsprofitører. Vi vet at det finnes betydelig rom for omprioriteringer innenfor statsbudsjettet.
- **Unødvendig byråkrati og kontroll sløser med tiden til både offentlig ansatte og folk flest.** I dag bruker vi masse ressurser på å kontrollere arbeidet til lærere, helsefagarbeidere og politifolk, og å passe på at ingen trygdemottakere får en eneste krone «for mye».
- **Folk må stole på velferdsstaten.** Når vanlige folk ser at regjeringen bygger nye kontorbygg til seg selv for over 50 milliarder kroner samtidig som den lokale skolen legges ned, svekkes tilliten til både staten og skattesystemet.

Sannheten er at høyrepolitikk er det største sløseri-problemet vi har i Norge. Kortsiktig og misforstått sparepolitikk har skapt et behov for innleie og dyre konsulenter. New Public Management har ført til at vi sløser bort store ressurser på måling og mistillit. Sentralisering har skapt uregjerlige og byråkratiske mastodonter, mens privatisering har ført til at store summer forsvinner til kommersielle velferdsprofitører. Samrøre med kommersielle særinteresser har ført til at milliarder er delt ut i subsidier uten at fellesskapet sitter med noe igjen for det.

Rødt går ikke med på at velferd er sløsing. Vårt mål er å utvide og utvikle velferdsstaten. Men for å få til det, må vi komme den virkelige sløsingens til livs. Denne rapporten er et første steg på veien mot det.

*Mímir Kristjánsson, finanspolitisk talsperson i Rødt.
Marie Sneve Martinussen, leder i Rødt*

Foto: Ihne Pedersen

Egen kompetanse framfor dyre innkjøp

RØDT VIL:

- Kutte i konsulentbruk der det er mulig, og erstatte med egne ansatte der det er nødvendig.
- Gjenopprette Statskonsult, en statlig organisasjon som kan levere rådgivning til det offentlige.
- Gå gjennom statens kjøp av varer og tjenester fra kommersielle selskaper.

Hvert eneste år bruker staten enorme summer på å kjøpe varer og tjenester fra det private næringslivet. I 2024 gikk det med nesten 435 milliarder kroner på offentlige innkjøp. Dette tallet inkluderer ikke investeringer eller kjøp av velferdstjenester. I stedet går disse milliardene til konsulentbruk, advokater, IT-leverandører, kontormøbler, og så videre.¹

De siste ti årene har utgiftene til slike kjøp vokst raskere enn fastlandsøkonomien. Dersom utgiftene til offentlige innkjøp hadde gått i takt med den økonomiske veksten for øvrig, ville de vært 40 milliarder kroner lavere i 2024.² Det tilsvarer nesten 50 000 helsefagarbeidere, ansatte i barnehagen eller miljøarbeidere i skolen.

I noen tilfeller kan det være nødvendig for det offentlige å kjøpe varer og tjenester i stedet for å produsere dem selv. Når utgiftene øker så mye på så kort tid, tyder det imidlertid på at det offentlige mangler ressurser til å gjennomføre helt nødvendige oppgaver i egen regi.

Det er flere grunner til at det er problematisk at staten bruker så mye penger på innkjøp fra kommersielle selskaper. For det første har de profittoorienterte selskapene som staten kjøper av, interesse av å ta så høy pris som mulig. Det fører til at staten iblant kjøper tjenester for priser som aldri ville blitt akseptert hvis de skulle blitt levert av det offentlige.

For det andre medfører det utstrakte kjøpet av varer og tjenester en risiko for at staten mister kontroll over pengebruken. I mediene ser vi stadig eksempler på at

det offentlige mottar svære regninger fra det private, hvor det ikke er tydelig hva pengene faktisk har gått til. Kjøp fra det private øker også behovet for byråkratisk kontroll, som i seg selv driver opp utgiftene, og kan dessuten føre til at skattepenger blir sløst bort eller tatt ut som privat profit.

For det tredje fører et overforbruk av varer og tjenester til at kompetansen i staten nedbygges samtidig som at staten økonomisk støtter kompetanseutvikling i det private næringslivet. Alle som vil ha en sterk velferdsstat og velfungerende offentlig administrasjon har grunn til å være bekymret over denne utviklingen.

Eksterne konsulenter

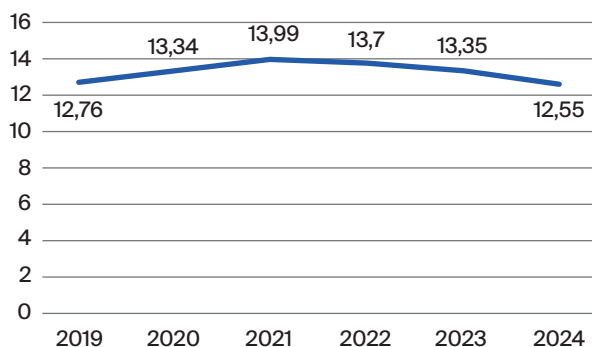
Hvert år bruker staten godt over tolv milliarder kroner på konsulent- og kommunikasjonsbransjen. Konsulentutgiftene har vokst drastisk gjennom 2000-tallet, og de har ført til at milliarder av skattepenger har havnet hos private konsulent- og kommunikasjonsfirmaer.

Konsulentbransjen har til og med sneket seg inn i bistandspolitikken. Det amerikanske konsultentselskapet McKinsey hentet inn 47 millioner bistandskroner mellom 2014 og 2024.³ Konsulenten Vidar Ovesen – som tidligere var statssekretær for Jens Stoltenberg – mottok 45 millioner i samme periode.

I 2022 bestemte regjeringen at det offentlige skulle stramme inn konsulentutgifter.⁴ Likevel fortsetter staten å bruke skyhøye summer på konsulenter og kommunikasjonsrådgivere hvert eneste år. Grafen på neste side viser at konsulentbruken knapt har blitt redusert siden 2022.⁵

Utgifter til konsulenttjenester (i milliarder)

Bare i helseforetakene alene ble det brukt 1,3 milliarder kroner på eksterne konsulenter i 2024.⁶

Helseforetakene brukte 1,3 milliarder kroner på konsulenter i fjor

Helseforetakene har brukt over 5 milliarder kroner på konsulenter de siste fem årene. Nesten en halv milliard har gått til IT-systemet Helseplattformen.

Ålesund sjukehus er en del av Helse-Midt som har brukt 399 millioner kroner på konsulenter i fjor.

FOTO: REMI SAGEN / NRK

Kilde: NTB

Publisert 8. juli 2024 kl. 11:33

Artikkelen er mer enn ett år gammel.

Faksimile: NRK

Riksrevisjonen fant også at departementene i 2024 hadde brukt 187 millioner kroner mer på IKT-konsulenter enn de egentlig skulle. Siden rammeavtalen satte en maksgrænse på 600 millioner, tilsvarer dette en budsjettsprikk på over 30 prosent bare på IT. Riksrevisjonen fant også at rammeavtalen ikke hadde blitt fulgt opp på en tilfredsstillende måte. Tvert imot hadde departementene fortsatt å kjøpe IKT-tjenester selv

etter at de visste at budsjettet var sprengt.⁷ Dette er det som skjer når staten mangler kostnadskontroll og blir prisgitt konsultantselskaper som bare vil mele sin egen kake.

Ironisk nok er den enorme konsulentbruken delvis et uttrykk for en feilslått sparepolitikk fra høyresiden, hvor offentlige ansatte som utfører nødvendige oppgaver har blitt sagt opp i et kortsiktig forsøk på å redusere de offentlige utgiftene.

Bane Nor er et godt eksempel. I 2004 bestemte Kjell Magne Bondeviks høyreside-regjering at deler av jernbanevirksomheten skulle ut på anbud. Først fikk de ansatte som ble nedbemannet sluttpakker på to årslønner hver, og dessuten et etablererstipend tilsvarende enda en årslønn dersom de ville starte et eget foretak. Mange av dem endte opp med å nettopp starte egne selskaper, og leies nå inn igjen av staten til høyere timepriser enn det de ville fått dersom de var normalt ansatte.⁸

Resultatet er at Bane Nor i 2024 brukte 1,4 milliarder kroner på å leie inn eksterne sammenlignet med 257 millioner i 2017. Kortsiktig «sparepolitikk» ble altså til sløsing på lang sikt.

Bane Nor

Tog-eksperter måtte slutte – hyres inn igjen til millionlønn

Faksimile: Nettavisen

IT-tjenester til tredobbel pris

Det er flere grunner til at utgiftene til eksterne konsulenter bør kuttes. For det første utfører de eksterne konsulentene ofte oppgaver som det offentlige helt fint kan utføre like bra – og ikke minst billigere – selv. Vi kan ta bruken av konsulenter i Nav som eksempel. Eksterne konsulenter kostet hele 3 338 000 kroner per årsverk i 2025. Totalt anslo Nav at de ville bruke over 1,1 milliarder kroner på eksterne konsulenter det året – omtrent ti prosent av Navs totale lønnskostnader.⁹

Ifølge SSB tjener en statlig ansatt IT-driftstekniker 745 080 kroner i året. En vanlig tommelfingerregel er at man kan komme fram til den totale årsverkskostnaden ved å legge til mellom 20 og 30 prosent på årslønna. Selv hvis vi legger oss helt i øvre grense av dette anslaget, ser vi at et IT-årsverk fra ett konsulentbyrå koster minst tre ganger så mye som hvis en statlig ansatt hadde utført den samme jobben. Hver IT-konsulent Nav hyrer inn fra et eksternt konsulentbyrå i stedet for å ansette selv, medfører dermed betydelige ekstrakostnader.

Nav er på ingen måte et unikt tilfelle. Under har vi gjengitt et par eksempler på hvor mye penger som brukes på konsulenttjenester i deler av det offentlige:

Utgifter til konsulenttjenester i utvalgte offentlige virksomheter (2024)¹⁰	(mill kr)
Helseforetakene	1 328
Forsvarsdepartementet	1 162
Statens vegvesen	2 292
Skatteetaten	580
Norges vassdrags- og energidirektoratet	351
Helsedirektoratet	275
UDI	250
Politi- og lensmannsetaten	379

Totalt brukte staten 12,5 milliarder kroner på konsulenter i 2024. Dersom vi igjen legger til grunn at et konsulentårsverk koster tre ganger så mye som en statlig ansatt, kunne staten spart over fire milliarder kroner i året på å halvere konsulentbruken.

Et selgers marked

Det er to årsaker til at det er mye dyrere å kjøpe IT-tjenester fra eksterne konsultentselskaper enn å ha egne IT-ansatte. For det første må prisen for årsverket også inkludere profitten til de som eier konsultentselskapet. IT-konsultentselskapet Atea hadde for eksempel et overskudd på 1,1 milliarder kroner i 2024, mens Sopra Steria og Bouvet gikk med overskudd på henholdsvis 592 og 383 millioner.¹¹ Disse overskuddene medfører i seg selv en ekstrakostnad som staten kunne spart inn dersom de skulle ha ansatt folk selv.

For det andre befinner konsultentselskapet seg i en gunstig markedsposisjon overfor staten. Når det offentlige ser seg nødt til å kjøpe konsulenttjenester, er det fordi de har en oppgave som de ikke har mulighet til å håndtere selv. Ofte kan det være snakk om en lovpålagt oppgave som det offentlige er forpliktet til å løse innen en bestemt tidsfrist. Dette skaper et selgers marked, hvor det offentlige har større behov for å kjøpe konsulenttjenester enn konsultentselskapet har behov for å selge dem. Da blir det også mulig for selskapet å fakturere det mangedobbelte av det konsulenttjenesten egentlig er verdt.

Bruken av eksterne konsulenter er ikke bare dyrt. Den bidrar også til å flytte makt fra arbeiderne til ledelsen. Det offentlige kjøper ikke bare konsulenter til IKT-formål, men også for å utrede ulike sider ved forvaltningen: Etterlevelse av juridiske og faglige standarder, brukertilfredshet, muligheter for omorganisering, og så videre.

Her er det verdt å minne om at disse konsulentene jobber på ledelsens bestilling. Det er ledelsen som bestemmer hvilke problemstillinger som konsulentene skal undersøke. Ledelsen sitter også med makten til å avgjøre hvilke hensyn som skal prioriteres og hvilke kriterier for kvalitet som skal ligge til grunn.

Alt dette skaper en reell risiko for at konsulentene ender opp med å rettferdiggjøre det ledelsen allerede gjør. Konsulenter kan også gjøre det enklere for ledelsen å gjennomføre tiltak som de ansatte er imot, og sette et faglig godkjentstempel på kontroversielle praksiser.

Færre ledere, mer makt til de ansatte

Foto: Hunters Race / Unsplash

RØDT VIL:

- Kutte i pengebruken på ledelse og flytte penger og ressurser ut til velferdstjenestene.
- Redusere antall direktører i helseforetakene med minst en tredjedel.
- Innføre et makstak på ledergodtgjørelser og halvere styrehonorarene i statseide selskaper.
- Omprioritere pengene til økt grunnbemanning og bedre arbeidsvilkår i velferdsstatens frontlinje.

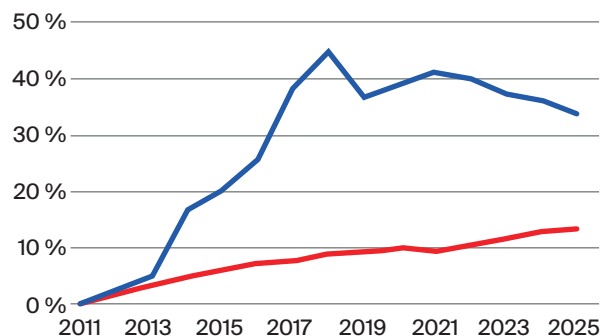
De siste tiårene har vi sett omfattende endringer i organiseringen av offentlig sektor. Offentlige etater og foretak drives i økende grad som om de skulle vært kommersielle selskaper.

Denne omorganiseringen, som høyresiden har stått i spissen for, har systematisk flyttet makt fra arbeiderne i frontlinja til kontroll- og ledernivåene. Samtidig har leder- og mellomnivåene svulmet opp i mange offentlige virksomheter, for eksempel i helsevesenet og forsvarssektoren.

Ledere har som alle andre arbeidstakere en interesse av å forsvare sin egen lønn og stilling. Derfor vil ledere – så vel som folk som jobber tett på dem, for eksempel lederutviklere, ledelseskonsulenter og hodejegere – ofte blåse opp betydningen av ledelse og minimere betydningen av arbeidet til vanlige ansatte.

Veksten i ledere kan derfor bli en ond spiral: Jo flere ledere som ansettes, jo flere ledere vil disse lederne ansette for å styrke sin egen posisjon. De siste tiårene har vi også sett at veksten i ledere har vært langt høyere enn veksten i arbeidsstyrken ellers. Mens den totale arbeidsstyrken økte med 13 prosent mellom 2011 og 2025, økte andelen ledere med 34 prosent.¹²

Økning i ledere sammenlignet med arbeidsstyrken som helhet

At ledersjiktet vokser nesten tre ganger så raskt som antallet vanlige ansatte fører åpenbart til høyere lønnsutgifter, uten at det alltid er klart hva samfunnet får igjen for all ledelsen. I velferdsstaten fører den også til en maktforflytning fra frontlinjen til lederkontorene.

Lederveksten har vært spesielt ille i helsesektoren. I 2025 var det hele 641 ansatte i helsesektoren som kunne smykke seg med tittelen «direktør».¹³ Tettheten

er særlig høy i Helse- og omsorgsdepartementet, hvor hver fjerde ansatt er direktør.

Nå er det flere helsedirektører enn intensivplasser i Norge

Mens antallet intensivplasser ved norske sykehus har stått stille de siste årene, har antallet direktører i det statlige og regionale helsevesenet formelig eksplodert.

Faksimile: MN24

Fra 119 til 528 ansatte med millionlønn i Nav på fem år: – Ekstremt

Faksimile: Nettavisen

Siden starten av 2000-tallet har det også blitt opprettet en rekke nye direktorater – deriblant Utdanningsdirektoratet, Digitaliseringsdirektoratet, Valgdirektoratet og Jernbanedirektoratet – med egne direktører, ledere og mellomledere.

Disse direktoratene skaper ikke bare nye utgifter for det offentlige, men bidrar også til en maktforskyvning hvor målsetninger og arbeidsmetoder i økende grad defineres fra toppen.

Dette nye byråkratiet har ikke vært i stand til å levere bedre og billigere tjenester. Tvert imot har den markedsrettede og topptunge omorganiseringen av offentlig sektor i mange tilfeller ført til verre lønns- og arbeidsvilkår til de ansatte, oppsplitting og svekking av fagorganisasjonene, og et dårligere tilbud til brukerne. Derfor må vi erstatte toppstyring og kontroll av de ansatte med tillitsbaserte systemer, som overfører makten tilbake til fagfolkene igjen.

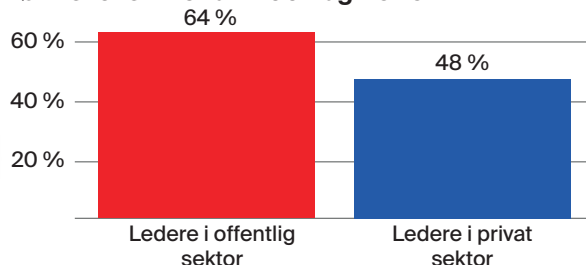
Høyest lønnsvekst blant ledere i offentlig sektor

Et tegn på at lederne har for mye makt i dagens offentlige sektor er den skyhøye veksten i lederlønninger. Høyresiden påstår ofte at lederlønningene må være høye for å kunne tiltrekke seg kvalifiserte søkere. Refrenget er at staten skal ha et konkurransedyktig men ikke et markedsledende lønnsnivå: Altså at lederne i offentlig sektor ikke skal ha de absolutt beste lønnsvilkårene i det norske arbeidslivet, men at de ikke skal ligge langt bak heller.

Men ledere i offentlig sektor er faktisk den gruppa som hadde høyest lønnsvekst i det norske arbeidslivet mellom 1997 og 2020. I denne perioden hadde ledere i stat og kommunen en lønnsvekst på 64 prosent, sammenlignet med 48 prosent for ledere i privat sektor.

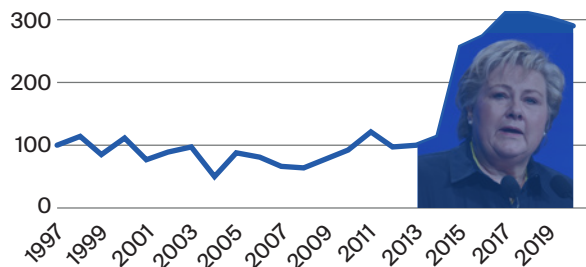
For ansatte i offentlig og privat sektor var lønnsveksten på henholdsvis 53 og 46 prosent.¹⁴

Lønnsvekst mellom 1997 og 2020

Undersøkelsen som tallene over er hentet fra, avdekket også at antallet offentlige ledere med høyere lønn enn statsministeren økte fra 100 til over 300 i samme periode. Økningen skjedde særlig raskt etter at Erna Solberg fikk regjeringsmakt i 2013.¹⁵

Antall ledere med høyere årslønn enn statsministeren (1997-2020)

En kartlegging gjennomført av NRK viste at over 1 400 ansatte i fylkeskommunene tjener over én million kroner i året, og at to fylkeskommunedirektører har en årslønn på over to millioner.¹⁶ Det er en rekke grunner til at det er problematisk at det har blitt ansatt stadig flere ledere med stadig høyere lønn i det offentlige.

For det første bidrar det til maktforskyvningen som vi har beskrevet over, hvor de ansatte må forholde seg til et stadig større lag av direktører, ledere og mellomledere. For det andre legger lederne beslag på ressurser som kunne blitt brukt til andre og bedre formål. De 641 direktørene i helsesektoren har en gjennomsnittlig årslønn på 1,8 millioner kroner, og mottar til sammen over 1,1 milliarder kroner i året i lønn og godtgjørelse.¹⁷

Dersom vi skulle redusert denne direktørstanden med en tredjedel, ville det frigitt over 360 millioner i året. Dette er penger som kunne blitt brukt på økt grunn-

bemannings, bedre turnuser, pauserom eller andre tiltak som ville ha kommet de ansatte til gode. Og da har vi ikke nevnt de øvrige utgiftene som lederne skaper utover lønna si – til reising, kursvirksomhet, assistenter og rådgivere, og så videre.

Høye lederlønninger truer også oppslutningen om velferdsstaten. Offentlig sektor er i all hovedsak finansiert av skattebetalernes penger. Dersom det er slik at lederne i offentlig sektor gir uforholdsmessig høye lønninger til seg selv, eller at det jobber flere ledere i offentlig sektor enn det som egentlig er nødvendig, svekker dette oppslutningen om hele velferdsstaten. Det blir vanskelig å tro på at staten jobber med å få ned de økonomiske forskjellene, når dens egne lønnspraksiser dras i motsatt retning.

For det tredje kan høye lederlønninger bidra til at lederne mister kontakt med oppgavene og menneskene de egentlig skal representere. I Nav gikk for eksempel antallet ledere med millionlønn opp fra 119 til 528 på bare fem år.¹⁸ Nav skal ta vare på samfunnets mest sårbare: Eldre, uføre, sykemeldte og langtidsarbeidsledige. Når Nav-ledere tjener mer enn landets arbeidsminister, kan de miste evnen til å sette seg inn i hvordan disse sårbare gruppene egentlig har det.

Sist, men ikke minst, kan en ledertung offentlig sektor føre til at lederne sløser penger på seg selv. I 2024 kom det fram at bydelen Gamle Oslo hadde sendt en rekke kommunale direktører på Norges mest eksklusive lederkurs. Prisen for kurset lå på 360 000 kroner – per person.¹⁹

Direktørene ble sendt på kurs samtidig som at bydelen hadde sett seg nødt til å kutte i skolemat, svømmeundervisning og ungdomsklubber på grunn av dårlig økonomi. Dette er ikke bare et eksempel på offentlig sløsing, men også på et direktørsjikt som har mistet fullstendig kontakt med velferdsstatens egentlige formål.

Lønnsfest i statseide selskaper

I den norske staten finnes det på papiret et makstak for hvor mye ledere kan tjene. I 2026 var dette taket på 2 104 000 kroner.²⁰ Formålet med ordningen er å sikre at lønnsbetingelsene står i et rimelig forhold til det som gjelder ellers i det norske arbeidslivet. Det er viktig for tilliten til den offentlige forvaltningen, som er finansiert av skattebetalerne. Lederposisjoner i det offentlige skal ikke være gjenstand for privat berikelse. Dersom statlige ledere skulle tjene ti eller tjue ganger mer enn mannen i gata, ville det bidratt til å redusere skatteviljen og senke den generelle tiltroen til det offentlige.

Et smutthull i ordningen er at statlige selskaper og foretak er unntatt denne maksregelen. Du trodde kanskje at NRK var statlig, og for alle praktiske formål er det riktig. Likevel tjener NRK-sjef Vibeke Fürst Haugen nesten 4 millioner kroner i året, altså mer enn dobbelt så mye som kulturminister Lubna Jaffery, og dobbelt så mye som statlige ledere ellers har lov til.²¹ Totalt jobber det fire personer i NRKs ledelse som tjener mer enn kulturministeren, viser NRKs lederlønsrapport.²²

Andre eksempler på statseide selskaper som er unntatt denne regelen er helseforetakene, Posten, Statnett, Statkraft, Vygruppen, Vinmonopolet og Norsk Tipping. Resultatet er at det i disse og andre statseide selskaper jobber ledere som tjener det dobbelte, tredobbelte eller til og med det firdobbelte av hva andre offentlig ansatte ledere kan tjene.

Bare i Statkraft jobber det åtte ledere som tjener over makstaket. Konsernsjefen Birgitte R. Vartdal alene hadde i 2024 en lønn på 8 154 100 kroner – over tre og en halv ganger så mye som maksgrensen som gjelder i resten av det offentlige.

Til sammenligning mottok Norges statsminister Jonas Gahr Støre 2 057 177 kroner i godtgjørelse i samme år.²³ Det faller på sin egen urimelighet å hevde at det finnes åtte direktører i Statkraft som gjør en viktigere jobb enn Norges statsminister, og at konsernsjefen er så viktig at hun fortjener nesten fire ganger så høy lønn som statsministeren.

Faksimile: Klassekampen

Rødt mener at ledelsen i statseide selskaper skal være underlagt det samme regelverket som alle andre statlige ansatte. Vi kan ikke godta premisset om at det er umulig å ansette kvalifiserte ledere dersom de ikke tilbys en høyere lønn enn den norske statsministeren. Derfor vil vi utvide lønnstaket på 2,1 millioner kroner til å også gjelde i selskaper hvor staten er heleier. Under viser vi et par eksempler på hvordan denne innsparingen vil slå inn i et utvalg selskaper.

Samlet sett vil vi spare litt over 129 millioner kroner i året på et slikt kutt.

Mange statseide selskaper har også styrer hvor styrelederne og -medlemmene tjener mange hundre tusen kroner i året for å delta i kvartalvise styremøter. Rødt ønsker å halvere godtgjørelsene som utbetales til styrene i selskaper hvor staten er heleier. Da sparer staten 44 millioner kroner i årlige utgifter.

Virksomhet	Antall ledere med over 2,1 millioner i lønn	Gjennomsnittslønn (i millioner)	Innsparing ved Rødts makstak (i millioner)
Statnett	8	3,5	11
Statkraft	8	5,6	28
Posten	10	4	19
Avinor	8	2,7	5
Bane Nor	5	3	4,3
Vygruppen	6	3	6
Statseide selskaper totalt	91	3,5	129

Fjern tidstyvene i velferden

RØDT VIL:

- Avvikle helseforetakmodellen.
- Avvikle deltakelsen i internasjonale undersøkelser og kutte i unødvendige skoletimer.
- Gjennomføre forenklingstiltak i Nav som flytter vedtaksmyndigheten nærmere frontlinja.

Siden starten av 2000-tallet har offentlig sektor blitt omorganisert etter modell fra det private næringslivet. Velferdstjenestene er nå underlagt styrings- og regnskapsprinsipper som er tilpasset kommersielle virksomheter i det private næringslivet. I stedet for å tilby best mulig velferdstjenester, dreies virksomheten inn mot å få regnskapet til å gå opp, og til å tilfredsstille byråkratiske formuleringer i et måldokument.

Bruken av kommersielle aktører i velferden bidrar ikke bare til et dårligere tilbud til befolkningen og dårligere arbeidsvilkår for de ansatte. Ofte fører den også til unødvendig bruk av tid og penger. I dette kapittelet skal vi se noen eksempler på denne typen sløsing.

Underskudd og sløsing i helseforetakene

Helseforetaksreformen ble gjennomført av Jens Stoltenbergs første regjering. Med den ble styringen av sykehusene flyttet til regionale helseforetak. Helseforetakene finansieres i stor grad gjennom såkalt innsatsstyrt finansiering, som vil si at sykehusene i praksis får betalt for hver behandling de gjennomfører. Denne modellen er hentet fra det amerikanske helsevesenet, og tilpasset et kommersielt og profittdrevet helsesystem.

Formålet med helseforetaksreformen var å spare tid og penger. Resultatet har imidlertid blitt en eksplosjon i byråkrati, målstyring og rapporteringskrav, og en kronisk mangel på både folk og penger. Sykehus blir bygget for små, og flere avgjørelser blir tatt i lukkede styrerom. Akuttberedskap og fødetilbud har blitt bygget

ned eller fjernet mange steder i landet, til protest fra både ansatte og befolkningen. Mange sykehus har blitt lagt ned eller gjort om til lokalmedisinske sentre.

Flere av helseforetakene befinner seg i omfattende økonomiske problemer. Helse Nord alene må spare inn 580 millioner kroner i løpet av 2026. Dessverre ser vi at sykehusene planlegger å kutte i det som betyr mest for kvaliteten i tjenestetilbudet, nemlig i bemanningen.²⁴

Faksimile: Dagens medisin

Denne kortsiktige sparepolitikken vil trolig ikke spare penger i det lange løp. Den vil tvert imot føre til et økt behov for innleid arbeidskraft, som ofte koster det flerdobbelte av sykehusenes egne, faste ansatte. Det økte arbeidspresset på ansatte som blir igjen vil med all sannsynlighet føre til dårligere arbeidshelse, økt sykefravær og økt frafall fra sektoren, i tillegg til at rekruttering til helsesektoren blir en enda større utfordring enn det allerede er.

Samtidig som at helseforetakene er tvunget til å kutte i bemanningen, brukes det – som vi har sett – milliarder på konsulenttjenester og lederlønninger. Helsevesenet bruker også millioner av kroner på kommunikasjonsrådgivere. I 2024 vakte det oppsikt da Helse Nords kommunikasjonsdirektør hadde en årslønn på 1,85 millioner kroner, altså mer enn helseministeren. Oppfølgingssakene viste at kommunikasjonsjefene i helsevesenet hadde en gjennomsnittslønn på 1,6 millioner kroner, og at ingen av dem tjente under 1,2 millioner kroner.²⁵

At sykehusene må kutte i bemanningen, samtidig som milliarder sløses vekk på konsulenttjenester, kommunikasjon og skyhøye direktørlønninger, viser at helseforetakssystemet er ute av stand til å bruke ressursene på en god og fornuftig måte.

Når helsevesenet splittes opp i et hav av atskilte «foretak» i stedet for å forvaltes av en enkelt etat, mangedobles også behovet for ledelse, byråkrati og koordinering. Derfor er det ikke overraskende at hele én av fire årsverk i sykehusene – tilsvarende 34 700 ansatte – går til administrasjon og service. Av disse jobbet nesten 7 500 i en lederstilling og 7 500 med økonomi

og salg. Mer enn *hver tiende* ansatt i helseforetakene var altså leder, økonom eller selger.²⁶

Rødt mener at sykehusene må drives som velferd, ikke butikk. Derfor vil vi utvikle helseforetaksmodellen, og styre sykehusene på ubyråkratisk vis etter ordinære prinsipper for offentlig forvaltning. Rødt vil også utvikle modellen for innsatsstyrt finansiering, som fører til at inngrep prioriteres etter økonomiske og ikke medisinske hensyn. I stedet vil vi ha et system hvor beslutningene skal tas etter helsefaglige prioriteringer, og ikke etter hva som lønner seg i et kunstig marked der aktørene leker butikk.

Rapportering og måleman i skolen

Lærere bruker stadig mer tid på skriftlig dokumentasjon, rapportering og administrative oppgaver. Dette ikke-pedagogiske byråkratiarbeidet går på bekostning av kjerneoppgavene lærerne selv ønsker å bruke tiden sin på, nemlig undervisning og oppfølging av elevene. På toppen av dette tvinges lærerne til å jobbe etter vage målsetninger formulert av høytlønte byråkrater som sitter milevis unna klasserommene hvor målene faktisk skal iverksettes. Disse målsetningene er ofte helt uten relevans for jobben lærerne skal utføre.

Andre ganger innfører politikere unødvendige og tidskrevende krav. Et godt eksempel var da Høyre-byråden i Oslo påla lærerne å gjennomføre en anonym prøve i halvåret i 2025. Pålegget gir mindre frihet til lærerne, og vil dessuten føre til dobbeltarbeid fordi elevenes faglærere uansett må gå gjennom prøvene i etttertid for å følge opp elevene sine.

I 2021 fikk Høyre vedtatt et forslag om at alle universitetsksamener må rettes av minst to sensorer. Dette forslaget førte til en massiv økning i vurderingsbyrden, ikke minst fordi sensorene er nødt til å møtes fysisk eller digitalt for å bli enige om hver enkelt karakter. I begge tilfellene er det i beste fall uklart om karaktersettingen ble mer rettferdig som følge av dette ekstraarbeidet.

I takt med at grunnskolen har blitt lengre og mer teoretisert, har vi også sett en økt bruk av standardiserte nasjonale og internasjonale prøver. Disse prøvene baserer seg ofte på svært ensidige kvalitetskriterier, og fører til en konkurranse mellom skoledirektører i å få best mulige resultater for akkurat sin skole.

Resultatet er at undervisningen innrettes mot å forbedre prøveresultatene og skoledirektørenes prestisje på kort sikt, i stedet for hensyn til elevenes læring på lang sikt. Dette gir mindre frihet til lærerne i å utforme skolehverdagen, og utsetter barna for et målings- og test-regime som kan skape psykiske problemer og stress.

Hvert år bruker skolene nesten 40 millioner kroner på å delta i PISA, TIMSS og andre internasjonale målekonkurranser, i tillegg til ansatte i kommunene og Utdanningsdirektoratet som administrerer og jobber med dette. Rødt vil avskaffe de nasjonale prøvene, og stoppe Norges deltagelse i tidkrevende og poengløse internasjonale undersøkelser. Da vil vi frigjøre lærerressurser, og få en skole med levende læring framfor mekanisk pugging.

Færre skoletimer, bedre læring

De siste tiårene har alle problemer i skolen blitt møtt med det samme svaret: Å pøse på med skoletimer. Mellom 1990 og 2008 økte grunnskolen med hele 1 359 timer. Det tilsvarer to hele skoleår. Nesten alle de nye timene har kommet i norsk og matematikk i de aller første skoleårene, mens timeantallet i kreative og praktiske fag i all hovedsak har stått stille. I høyrestyrte Oslo har barna 238 ekstra skoletimer på toppen av dette igjen.

Politikere fra både høyre- og venstresiden har operert i en blind tro på at den eneste måten å få barna til å lære mer på er mer pugging, mer lekser og flere prøver. Det man først og fremst oppnår er at politikerne fremstår handlekraftige. Skoleresultatene og trivselen er ikke bedre nå enn var før denne voldsomme utvidelsen. Tvert imot ser vi økt skolevegring, mer psykiske lidelser og stress blant de unge, og sterke klasseskiller i hvem som lykkes i skolevesenet.

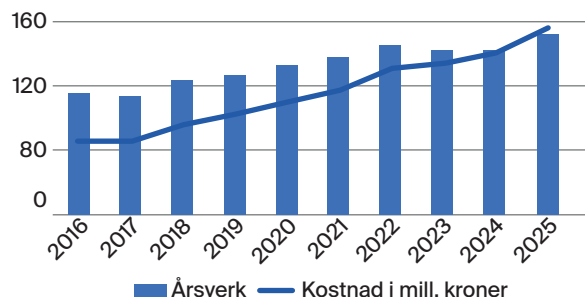
Vi kan spare omtrent 6,7 milliarder kroner på å kutte unødvendige skoletimer tilsvarende ett skoleår. Færre timer vil også gi lavere arbeidsbelastning for lærerne, og gi dem bedre tid til å forberede seg til hver time. Det vil øke lærertettheten og styrke kvaliteten i undervisningen.

Nav: Mistillitens pris

Folketrygden er velferdsstatens kronjuvel. Den skal sikre at vi ikke blir fattige dersom vi blir syke, gamle eller arbeidsløse. Men i dagens Nav-system blir folk altfor ofte møtt av mistillit. Mistilliten skyldes ikke de ansatte i Navs førstelinje, men arbeidslinja, som er et politisk prinsipp om at folk skal «motiveres» til å jobbe gjennom trygdekutt og strenge regler. Politikerne kan tidvis virke mer opptatt av å sørge for at ingen får en krone mer i ytelser enn de har rett på, enn av å trygge livsoppholdet til samfunnets mest sårbare grupper. Denne mistilliten koster. For det første har den skapt et unødvendig komplisert regelverk som brukerne må bruke tid og krefter på å forsøke å sette seg inn i, og hvor det er svært lett å gjøre feil. For det andre fører den til mer jobb for de Nav-ansatte selv. For det tredje fører den til at ressurser flyttes fra hjelp og oppfølging til kontroll og rapportering. Figuren under viser utviklingen i antall årsverk som brukes på kontroll og rapportering i Nav i perioden 2016-2025.²⁷

Antall ansatte som jobber med kontroll-virksomhet i Nav (2016 – 2025)

Som det kommer fram av figuren, økte utgiftene til kontroll og rapportering med hele 80 prosent på bare ti år. Årsaken er ikke at Nav-ansatte liker å forfølge og straffe, men at regelverket er så komplisert at mange brukere bryter reglene uten å være klar over det, i tillegg til at Nav-veiledere i førstelinja står i et enormt tidspress.

Den gjennomsnittlige saksbehandlingstiden på dagpenger, uføretrygd og hjelpestønad ligger langt over normtidene. Noen Nav-ansatte må gjøre vedtak de egentlig vet er feil, bare for å rekke gjennom vedtaksbunken.²⁸ Disse feilene kan føre til feilutbetalinger, som igjen må følges opp av Nav kontroll.

Dersom vi sørger for at de ansatte i frontlinja har tiden og ressursene de trenger til å gjøre gode vedtak i utgangspunktet, reduserer vi behovet for å kontrollere beslutningene i ettertid. Dermed sparer vi ikke bare tid og penger, men også de menneskelige kostnadene som skapes av at så mange forfølges for trygdesvindler.

Effektiviserings- og forenklingstiltak i Nav:

- Forenkle regelverket og lempe på rapporteringskravene for AAP og uføretrygd.
- Flytte vedtaksmyndighet nærmere frontlinja.
- Stramme inn arbeidsgivernes muligheter til å betvile sykemeldinger.
- Fase ut bruken av kommersielle tiltaksleverandører, og erstatte dem med tiltak i egen regi.

Kostnader knyttet til privatisering og velferdsprofitt

RØDT VIL:

- Kutte bruken av velferdsprofitorer i barnevern, sykehus, eldreomsorg, barnehage og Nav.
- Avvikle byråkratiet som brukes på tilsyn og regulering av kommersielle velferdsaktører.
- Omprioritere pengene som i dag brukes på velferdsprofitt og administrasjon til å styrke tjenestetilbudet.

De siste 20 årene har regjeringer av vekslende farge tillatt velferdsprofitorer å etablere seg i hjertet av den norske velferdsstaten. Privat velferd har på kort tid blitt en stor tilkarringsindustri for firmaer som vil putte skattepenger i egne lommer. Den svenske kommersielle aktøren Humana anslår at det finnes et marked for velferdstjenester i Norge på 80 milliarder kroner. I 2023 vokste det private velferdsmarkedet raskere enn det offentlige tjenesteapparatet.²⁹

Det er viktig å skille mellom private ideelle og private kommersielle aktører. Ideelle aktører er ikke-kommersielle virksomheter som drives av samfunnsnyttige formål, og som investerer overskuddet fra driften inn igjen i virksomheten. Kommersielle velferdsaktører drives derimot av kommersielle formål. Målet deres – i likhet med alle andre kommersielle selskaper ellers – er å tjene mest mulig penger til de som eier bedriften. Selskapene eies ofte av oppkjøpsfond og investeringsselskap, som sluser milliarder av kroner ut av velferden og inn i private formuer og utenlandske skatteparadiser.

Høyresiden påstår ofte at bruk av velferdsprofitorer vil spare staten for penger. Argumentet er at kommersielle bedrifter er bedre enn offentlige virksomheter på å utvikle nye løsninger, og at markedskonkurranse vil gjøre at de mest effektive bedriftene vinner fram.

Rødt mener at bruken av kommersielle velferdsprofitorer tvert imot øker utgiftene og reduserer kvaliteten. Dette er det tre grunner til.

Skattepenger som forsvinner ut i privat profitt

De kommersielle selskapene er i all hovedsak finansiert over skatteseddelen. For at eierne skal kunne ta ut utbytte, må nødvendigvis dele av skattepengene som er bevilget til tjenestene gå til privat profitt.

Ekteparet Hans Jacob og Randi Sundby eier Norges største private barnehagekjede Læringsverkstedet og sto oppført med en samlet ligningsformue på hele 1,4 milliarder kroner i 2021. Året etter flyttet ekteparet til Sveits for å unngå å betale formuesskatt.³⁰

Faksimile: DN

Når enkeltpersoner kan tjene milliardformuer på å drive offentlig finansierte velferdstjenester, innebærer dette at skattepenger som kunne ha gått til å forbedre tjenestene, havner på utenlandske bankkontoer eller til å kjøpe privatfly og luksusyachter.

I andre tilfeller ser vi at penger blir hentet ut av velferdstjenestene ved hjelp av kreative bokføringsmetoder. Barnehageselskapet Espira har for eksempel hentet hundrevis av millioner ut av barnehagene i løpet av en periode på flere år gjennom kreative eiendomstrans-

aksjoner.³¹ Dette er skattepenger som heller burde blitt brukt på bedre barnehagetjenester og arbeidsvilkår for de ansatte. I stedet har pengene endt opp i offentlig sløsing og privat berikelse.

Et annet eksempel er når barnehageselskaper selger eiendommene barnehagene ligger på i et kortsiktig forsøk på å tjene penger. Mellom 2019 og 2021 ble det solgt barnehagebygg i Norge for svimlende 14,1 milliarder kroner. Mens selgerne av disse byggene kunne innhøste milliardgevinster, ble barnehagene selv tvunget til å inngå dyre leieavtaler med de nye eierne.

På fagspråket kalles denne praksisen «sale-leaseback»-avtaler – altså avtaler hvor eiendommene først selges, for så å leies ut eiendommene til en høyere pris enn utgangspunktet.³²

På denne måten drives kostnaden ved å drive barnehage opp, mens private aktører kan hente mer penger ut.

Dårligere tilbud til folk

Det er i sårbare livssituasjoner at man trenger velferdsstaten mest. Når velferdsprofitorer og tilkarringsindustri har fått ta over mange av tjenestene, ser vi at det kan ramme folk hardt.

I skrivende stund er det kommersielle helseselskapet Spesialistlege AS under etterforskning av Økokrim for grovt bedrageri. Grunnen er at firmaet har over-

fakturert det offentlige for hundrevis av millioner. Spesialistlege AS hadde blant annet tatt 2 679 kroner i betaling for å avtale en samtale med en mor på SMS, og ytterligere 3 795 kroner for å sende et skjema til en mor og en lærer. Mens denne overfaktureringen pågikk, underbehandlet Spesialistlege AS pasientene de hadde hatt ansvar for. Flere av pasientene ble dårligere etter behandlingen, og noen måtte få oppfølging av det offentlige sykehuset igjen.³³

Her førte altså bruken av et kommersielt velferdsselskap altså til en trippel samfunnsøkonomisk belastning for fellesskapet: Høyere utgifter for staten, dårligere behandling for pasientene, og økt belastning på det offentlige helsevesenet.

I 2025 skrev Nettavisen om en mann som hadde gjennomført en linsebytteoperasjon ved en privat klinikk. Operasjonen skulle gi mannen bedre syn og kostet 75 000 kroner. Under operasjonen ble det imidlertid gjort feil som gjorde at mannen senere måtte hasteopereres på et offentlig sykehus. Mannen selv fikk varig nedsatt syn etter hendelsen, og endte med å måtte sykemelde seg over en lengre periode.³⁴

Dette er bare et av flere eksempler på at det har blitt begått feil i det private helsevesenet som har endt opp med å koste folk for liv og helse. En norsk kvinne måtte gå gjennom 70 operasjoner på Rikshospitalet etter å ha blitt operert ved en privat skjønnhetsklinikk. Dette ene tilfellet endte opp med å koste skattebetalerne flere

titalls millioner kroner. Kvinnen selv mistet livet som følge av det feilslåtte inngrepet.³⁵

Kostnader til regulering, tilsyn og kontroll

Privatisering av velferden fører også til at penger sløses bort på mer byråkrati. Det er staten som til syvende og sist er ansvarlig for at velferdstjenestene holder god kvalitet. Når staten kjøper velferdstjenester av kommersielle selskaper, forplikter den seg også til å følge opp at disse selskapene leverer det de skal.

Avkommersialiseringsutvalget skriver det i klartekst: «Dersom det offentlige tar i bruk private leverandører (...) øker behovet for - og plikten til - styring og kontroll».³⁶ Denne styringen koster tid og penger, og den skaper et byråkrati som ikke ville vært der dersom det offentlige hadde levert velferdstjenestene selv.

Kostnader ved kjøp av velferdstjenester fra kommersielle selskaper

- Kvalitetskontroll og tilsyn.
- Oppfølging av at kontrakter blir overholdt.
- Oppbygging av kompetanse i det offentlige på å håndtere kommersielle selskaper.
- Gjennomføring av anbudskonkurranser.
- Tvisteløsninger og konfliktmegling.
- Utvikling av lovverk, forskrifter, rundskriv og veiledere.
- Forebygging av brudd på arbeidsmiljøloven.

Ifølge Avkommersialiseringsutvalget koster det mer å følge opp kommersielle velferdsselskaper enn offentlige og ideelle aktører.³⁷ Grunnen er at kommersielle velferdsselskaper og det offentlige har motstridende økonomiske interesser.

Det offentlige og skattebetalerne har interesse av at skatteinntektene blir brukt på en mest mulig samfunnsøkonomisk effektiv måte. Kommersielle velferdsselskaper har derimot interesse av å skape mest mulig profitt til eierne sine.

Velferdsutvalget, som leverte en offentlig utredning i 2020 om private aktører i velferden, påpeker også at kommersielle selskaper har interesse av å velge seg ut og overbehandle de «enkleste» brukerne i stedet for å gi et likt tilbud til alle.³⁸ Dette skaper et styringsproblem som

staten må bruke betydelige ressurser på å kontrollere seg ut av.

Kommersielle velferdsselskaper har et informasjonsovertak som gjør det mulig for dem å tilbakeholde informasjon eller å framstille den på en måte som tjener firmaets økonomiske interesser. Dette skaper en risiko for at deler ved driften som ikke er enkle for det offentlige å måle nedprioriteres.

Selv om Velferdsutvalget jobbet i to år, klarte de ikke å frambringe et godt nok tallgrunnlag til å svare på problemstillingen de hadde fått. I stedet ble utvalgets hovedfunn «mangelen på innsyn i økonomien og eierskapsforhold hos de private aktørene som finansieres med fellesskapets midler».

Utvalget konkluderte med at denne mangelen på innsyn, i tillegg til at de store pengene som noen firmaer tjente på å selge velferd til det offentlige, kunne «svekke den demokratiske legitimiteten til velferdsstaten».³⁹ Utvalget påpekte også at det ville være «svært krevende» å forhindre at fellesskapets midler forsvinner ut i privat profitt så lenge kommersielle selskaper benyttes.⁴⁰

Når et offentlig oppnevnt utvalg ikke var i stand til å få et godt innsyn i velferdsprofitørenes virksomhet selv etter to års arbeid, er det rimelig å anta det offentlige heller ikke i hverdagen har mulighet til å holde kontroll uten massive byråkratiske kostnader.

Høyres glansbilde

Et godt eksempel på hvor vanskelig det kan være å få innblikk i kommersielle velferdsselskaper er det kommersielle helseselskapet Recovery. I valgkampen 2021 fikk Recovery besøk av daværende statsminister Erna Solberg (H) og helseminister Bent Høie (H), som trakk fram Recovery som et skoleeksempel på fordelene med å slippe kommersielle selskaper inn i velferden. Høyre hadde i forkant fått skarpe advarsler om Recovery-akademiet fra en pårørende, men valgte likevel å legge arrangementet der.⁴¹

– Jeg håper at alle de på venstresiden som har tenkt å fjerne fritt behandlingsvalg (...) sjekker inn på Hurdal Recovery senter, sa Erna Solberg fra talerstolen i 2020.

– Da skjønner de kanskje at vi trenger ulike behandlingstilbud og ulike ideer for å hjelpe de som har utfordringer.⁴²

Bak fasaden var virkeligheten en annen. Bedriften gikk med underskudd, og Riksrevisjonen fant at det ikke var nok leger på jobb til å gi pasientene et forsvarlig tilbud.⁴³ På et tidspunkt var Recovery-akademiet etterforsket av Statsforvalteren i sju tilsynssaker, som alle hadde skjedd på bare et drøyt halvår. I alle sakene var konklusjonen at Recovery-akademiet hadde begått lovbrudd.⁴⁴

Bent Helle, Erna Solberg og Tone W. Træen på besøk ved Hurdal Recoverycenter 2. juli.

Faksimile: Høyre

En av sakene gjaldt en ung mann som hadde dødd bare tre måneder inn i oppholdet hos Recovery-akademiet. Recovery-akademiet er fortsatt i drift, og omsatte i fjor for 258 millioner kroner.⁴⁵

Alle kommersielle selskaper forsøker å tiltrekke seg kunder ved å framstille produktet sitt i et best mulig lys. Det gjelder selvfølgelig også når kunden er staten, og når produktet som selges er velferdstjenester for hundrevis av millioner av kroner. I Recovery-akademiets tilfelle var reklamen så vellykket at selv landets daværende statsminister gikk på limpinnen. Fordi offentlige og ideelle aktører ikke har behov for å reklamere, er også dette en form for offentlig sløsing.

Reformen som gjorde jernbanen dyrere og dårligere

RØDT VIL:

- Renasjonalisere, samle og gjenreise jernbanen i Norge i én etat med ansvar for infrastruktur, transport, og vedlikehold.

Et oppsiktsvekkende trekk ved store deler av den offentlige sløsingen er at den skyldes feilslåtte og kort-siktige tiltak for å spare staten for penger. Tiltakene kommer ofte fra høyresiden, som fram til nå har tatt mest plass i debatten om offentlig sløsning.

Et prakteksempel er jernbanereformen som ble innført av Høyre/FrP-regjeringen i 2017. Målet med jernbane-reformen var enkelt: Å sørge for bedre effektivitet og ressursbruk i jernbanesektoren. Med dette som formål splittet høyresiden NSB opp i en mengde nye selskaper og la ut de norske jernbanestrekningene på anbud. Også det nydøpte statlige togselskapet Vy måtte konkurrere om disse.

Da jernbanereformen kom, uttalte daværende samferdselsminister Jon Georg Dale fra FrP at konkurranseutsettingen ville spare milliardbeløp som kunne gå til infrastruktur og bedre tog.⁴⁶

– Dette handler om å få flere til å ta toget, sa samferdselsministeren.

– Det er det som er suksessfaktoren – flere fornøyde kunder.

Snart ti år etter reformen ser vi at den et stort feilgrep. Boksen til høyre oppsummerer resultatene av jernbane-reformen.

Jernbanereformen, som FrPs samferdselsministre fra 2013 til 2020 sto i spissen for, har åpnet døren på vidt gap for tilkarringsvirksomhet i sektoren. Britiske Go-Ahead vant anbudet for Sørlandsbanen med fagre

løfter om høye passasjertall.⁴⁷ Men veksten i antall reisende slo ikke til.⁴⁸ Tvert imot har passasjerene rømt fra Sørlandsbanen fordi tilbudet ble så dårlig.⁴⁹ Da GoAhead innså at de ikke klarte å tjene nok penger, kom de krypende til korset og ba om å få utbetalt ekstra penger fra staten.

Hver tredje passasjer har forsvunnet – frykter avvikling

Mens passasjertallene nasjonalt går opp, har utviklingen på Sørlandsbanen sporet av. De siste seks årene har hver tredje passasjer «forsvunnet».

Heidi Ditlefsen
Journalist
+ 3 til

Vi rapporterer fra Kristiansand og
Nelaug
Publisert 20. jan. kl. 18:52
Oppdatert 20. jan. kl. 21:20

Faksimile: NRK

Jernbanereformens pris

- Prisen det koster per passasjerkilometer økte med 13 prosent mellom 2016 og 2024.
- De totale utgiftene til persontransport med tog økte med 800 millioner kroner i samme periode.
- Punktligheten har falt kraftig, og flere tog blir innstilt enn før. I 2024 var det lavere punktlighet og flere innstillinger enn i noe år siden 2012.

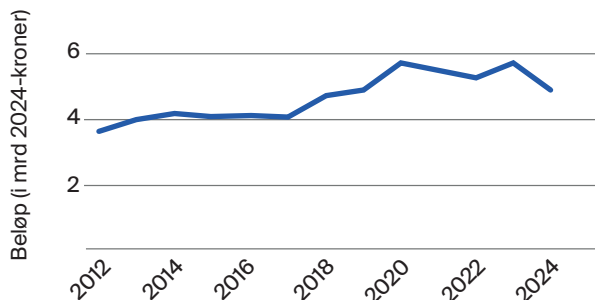
Go-Ahead ber om hjelp fra regjeringen - de er ikke alene

Go-Ahead varsler Erna Solberg om at de neppe har sjans til å rekruttere alle passasjerene de lovet da de vant kampen om Sørlandsbanen.

Faksimile: Aftenposten

Selve gjennomføringen av jernbanereformen har kostet dyrt. Det offentlige utgifter til persontransport med tog har økt siden reformen.

Det samme har utgiftene til lederlønnninger. Før reformen var det 30 direktører i de norske jernbaneselskapene. Etter jernbanereformen økte antallet direktører til 59. Denne doblingen i antallet direktører, i tillegg til at direktørlønningene også økte etter reformen, har ifølge kunnskapssenteret De Facto medført opptil 80 millioner kroner i ekstra lønnsutgifter hvert eneste år. På toppen av dette utløste Jernbanereformen tre milliarder i konsulentutgifter mellom 2016 og 2020.⁵⁰

I forbindelse med jernbanereformen ble det også bestemt at det som før het NSB skulle skifte navn til Vy. Bare dette navnebyttet alene kostet hele 280 millioner.⁵¹ 90 millioner ble brukt på reklamekampanjer for å promotere det nye navnet, mens opptil 15 millioner ble brukt på «intern lansering og kommunikasjon». Tre av fire nordmenn var kritiske til det nye navnet, og Vy mistet også to store kontrakter like etter.⁵²

Derfor koster navnebyttet til Vy 280 millioner kroner

NSB skal kjøre TV- og kinoreklamer for å promotere det nye Vy-navnet. 90 av de 280 millionene skal gå til lanseringskampanjer.

Faksimile: Dagbladet

I 2024 kom det fram at det jobbet hele 44 ansatte i kommunikasjonsavdelingen til Bane Nor. Disse ansatte kostet minst 35 millioner kroner i året. Likevel brukte Bane Nor flere millioner kroner på å leie inn eksterne kommunikasjonskonsulenter i tillegg.⁵³

Et av hovedmålene til Bane Nor var å ha færre negative oppslag i mediene og forsøke å framstille den omstridte «buss-for-tog»-ordningen som noe positivt. Her ser vi tydelig konsekvensen av høyresidens jernbanereform: I stedet for å forbedre togtilbudet, ansettes heller kommunikasjonsarbeidere for å påvirke befolkningens inntrykk i mediene.

Brukte 450.000 kroner på podkast med NRK-kjendis

LEID INN: Siri Kristiansen fikk betalt av statsidee Bane Nor for å lede en podkast om tog. Foto: Martin Habbestad (Nettavisen)

– Podkasten var et viktig tiltak for å øke kunnskapen om jernbanen, sier Bane Nor.

Faksimile: Nettavisen.

Hvorfor ble jernbane-reformen så dyr?

Siden høyresiden privatiserte jernbanen for snart ti år siden, har altså jernbanetilbudet blitt dårligere og dyrere enn det var før. Hvorfor mislyktes dette så grundig?

En viktig forklaring er at jernbanetilbudet er mer oppsplittet nå enn før reformen. Mens fem virksomheter hadde ansvaret for å drifte det norske jernbanetilbudet før reformen, består den norske jernbanesektoren nå av over tjue selskaper. Med andre ord har antallet jernbanevirksomheter firedoblet seg, til tross for at tilbudet disse selskapene skal levere er det samme som før.

Den norske jernbanesektoren er et nettverk av spor, vogner og lokomotiver hvor trafikken hele tiden må koordineres for å kunne flyte godt. Når dette nettverket nå betjenes av fire ganger så mange selskaper som før jernbanereformen, sier det seg selv at denne koordineringen har blitt vanskeligere å få til.

Koordineringsutfordringene blir ikke mindre av at mange av selskapene er kommersielle bedrifter som aktivt konkurrerer med hverandre. Hvert selskap har en aktiv interesse i å få så mye penger ut av staten som mulig, og å fraskrive seg ansvar for alle problemer som eventuelt måtte oppstå.

Samtidig har de ingen egentlig interesse i at andre tog enn de togene selskapene selv drifter går i tide. Tvert imot kan de tjene på at konkurrentene sine gjør det dårlig, fordi dette kan gjøre det mulig å vinne anbudet på strekningene konkurrentene betjener. Resultatet er et system som drives av isolerte selskaper som ikke har noe direkte innblikk i hva de andre selskapene holder på med, og hvor ingen av dem tjener på å ta ansvar for at jernbanenettverket fungerer som helhet.

Prestisjeprosjekter og politikergoder

RØDT VIL:

- Si nei til OL og andre megalomane prestisjeprosjekter.
- Samle ansvaret for veiutvikling i Statens veivesen, og omprioritere fra nye samferdselsprosjekter til å forbedre og trafikksikre eksisterende veier.
- Kutte politikerlønningene.

Politikere er – kanskje i enda større grad enn andre – glade i pomp og prakt. For den enkelte politiker kan det å ha eierskap til et stort og kostbart prosjekt være en kilde til personlig prestisje. Derfor ser vi flere eksempler på at politikere bevilger milliarder av kroner til prestisjeprosjekter som enten har svært begrenset samfunnsverdi eller er overdrevent store.

Regjeringskvartalet

Det tydeligste eksempelet på denne typen offentlig sløsing i nyere tid er Regjeringskvartalet.

Regjeringskvartalet var opprinnelig budsjettet til 7,8 milliarder kroner – allerede en enorm sum for det som i praksis er noen kontorbygninger. I 2025 hadde prislappen økt til svimlende 53,5 milliarder. Dette er en kostnadsøkning på utrolige 585 prosent. Fremdeles er det uavklarte forhold ved bygget som kan drive prisen opp enda mer.

Blant tilbudene det er funnet plass til i det nye regjeringskvartalet, er en basketballbane med internasjonale mål. Basketballbanen har sju meter takhøyde, og inneholder også en klatrevegg politikerne og rådgiverne kan benytte seg av.

Når kommuneøkonomien er så dårlig at mange folkevalgte ser seg nødt til å bryte loven for å få budsjettet til å gå opp, er det fullstendig umusikalsk at Norges mektigste politikere bevilger flere titalls milliarder til kontorer de selv skal benytte seg av.

OL

Et annet eksempel på megalomane politikerprosjekter er kostbare idrettsarrangementer. To eksempler fra nyere tid er ski-VM i Trondheim og sykkel-VM i Bergen, som begge endte med dyre regninger for skattebetalerne. Høyres nestleder Ola Svenneby har nå foreslått at Norge bør arrangere vinter-OL i 2038. Det ser det ut som han har fått mange partier med på. Dette vil i så fall medføre en massiv utgiftspost på statsbudsjettet, som nødvendigvis må gå på bekostning av andre formål.

OL i Lillehammer kostet omtrent 18 milliarder omregnet til dagens kroneverdi. Siden da har de olympiske lekene blitt større og dyrere. Kostnadene tilknyttet OL i Milano-Cortina er anslått til 54 milliarder, til tross for at vertsnasjonen Italia har hatt som målsetning å gjøre arrangementet så billig som mulig.⁵⁴

Noe av problemet med å arrangere OL er at pengene ikke bare går til idrett, men også til å smøre pampene i den skandalebefengte OL-komiteen IOC. Da det var snakk om å arrangere OL i Oslo i 2012, krevde IOC-medlemmene egne biler med privatsjåfør, gratis mobiltelefoner, tilgang på egne bar-lokaler og gratis alkohol. Medlemmene ville også ha en audiens med kongen, og en påfølgende cocktail-mottakelse betalt av det norske Kongehuset eller den norske OL-komiteen.

Oslo-OL kan bli to ukers pampefest: IOC krever gratis sprit på stadion og cocktail-fest med Kongen

Lars Joakim Skarvey, Anders K. Christiansen, Ole Kristian Strøm og 4 til
Oppdatert onsdag 1. oktober 2014 kl. 10:28

Inviterer seg selv til Slottet **Egne
veier, innganger og VIP-barer
** 50 luksusbiler med sjåfører

Faksimile: VG.

Et dyrt prestisjeprojekt, som nesten garantert vil ende opp med å gå over budsjett, er det siste Norge trenger. Rødt sier nei til OL i Norge, og vil heller prioritere den grunnleggende velferden.

Unødvendige motorveiprosjekter

Mange politikere er glade i å sette i gang store og kostbare samferdselsprosjekter, og mindre glade i å vedlikeholde det vi allerede har. Typisk for mange av disse samferdselsprosjektene er at de gjerne ender opp med å koste langt mer enn det som opprinnelig var planlagt. Boksen under gir fem eksempler på store kostnadsoverskridelser i samferdselssektoren.

Prosjekt	Planlagt kostnad (mrd)	Foreløpig kostnad (mrd)	Kostnads-overskridelse (mrd)
Ferjefri E39 mellom Bjørnafjorden og Stord ⁵⁵	46,2	53,7	7,5
E6 mellom Trondheim og Stjørdal ⁵⁶	6	9	3
Tunnel under Sandvika ⁵⁷	12	21	9
Fornebubanen ⁵⁸	4,5	27,5	23
Dobbeltspor i Moss ⁵⁹	9	27,5	18,5
Sum			61

Det kan selvfølgelig være mange gode grunner til at enkelte prosjekter ender opp med å koste litt mer enn opprinnelig planlagt. Men at det har blitt dagligdags med budsjettsprekker i milliardklassen, tyder på at det er noe alvorlig galt i samferdselssektoren.

Ofte ser vi at samferdselsprosjekter stanser opp eller pådrar seg enorme kostnader i planleggingsfasen. For eksempel har Bane Nor brukt 17 år på å planlegge en jernbanebro ved Hamar. Til sammenligning tok det 15

år på å bygge hele Bergensbanen – som består av over 300 broer – for over 100 år siden.⁶⁰

Et annet eksempel er Hordfast-prosjektet, som skal knytte sammen Bergen og Stavanger med en firefelts motorvei. Der har planleggingsfasen alene kostet 2 milliarder kroner uten at en eneste centimeter med ny vei har blitt bygd. Disse enorme planleggingskostnadene er et uttrykk for en overbyråkratisert og oppsplittet samferdselssektor.

En annen kilde til sløsing er EØS-regler som tilsier at prosjekter må anbudsutsettes i hele EØS-området. På E6 mellom Ranheim og Værnes ble det hentet inn en spansk entreprenør, uten erfaring fra Norge. Lenge før prosjektet var ferdig, brøt selskapet kontrakten, noe som bidro sterkt til kostnadssprekken.

Høye utgifter til samferdsel er ikke et mål i seg selv

Mange av samferdselsprosjektene har også begrenset nytteverdi. Den to kilometer lange Høviktunnelen i Bærum er anslått til å koste 23,1 milliarder kroner. Det oppsiktsvekkende er at det nye veinettet tunnelen skal være en del av ikke vil ha høyere kapasitet enn det gamle. Prosjektleder Tom Hedalen i Statens vegvesen kunne derfor ikke love mindre kø og kaos da prosjektet ble satt i gang, og han innrømmet også til NRK at tunnelen isolert sett ikke utgjorde «en vesentlig forbedring av E18».⁶¹

Et annet eksempel på et storstilt samferdsesprosjekt hvor nytten ikke svarer til kostnadene er den nye flyplassen i Bodø. Den ble banket gjennom av den daværende Høyre-, Venstre- og KrF-regjeringen i 2021. Flyplassen har en anslått kostnad på over 7 milliarder kroner, og er ikke vurdert til å være samfunnsøkonomisk lønnsom.

I praksis innebærer prosjektet ikke noe annet enn at flyplassen skal flyttes en kilometer lenger sør.

Partiene på borgerlig side ser ut til å betrakte høye utgifter til samferdsel som et mål i seg selv. FrP ønsker for eksempel redusere trafikkmengdekravene for å bygge firefeltsvei. I sitt alternative statsbudsjett setter de av milliarder av kroner til megalomane motorveiprojekter og undersjøiske veitunneler, uten å ta hensyn verken til naturen eller til samfunnsøkonomisk nytte. Frp vil også ha økt konkurranse innen veibyggingen.⁶² Dette vil gjøre den norske samferdselssektoren mer oppdelt og rotete enn den allerede er, og åpne døra vid åpen for gigantprosjekter som ikke er verdt en brøkdel av pengene de koster.

Rødt ønsker å bruke mer penger på å ta vare på, forbedre og trafikksikre den infrastrukturen vi allerede har, og mindre på store og nye utbygninger. Videre vil vi legge ned Nye Veier og samle ansvaret for bygg og vedlikehold av vei-infrastruktur i Statens vegvesen. Da vil vi få en mindre byråkratisk og mer kostnadseffektiv samferdselspolitikk og gi innbyggerne mer demokratisk kontroll over trafikknettverket.

Administrasjonskostnader til bompenger

Samferdselsprosjekter er ikke bare en utgift for det offentlige. Mange nye veiprojekter delfinansieres av bompenger. Dette medfører betydelige hverdagskostnader for bilister som ofte ikke har praktisk mulighet til å ikke benytte seg av den nye strekningen.

Ironisk nok er bompenger i seg selv en kilde til sløsing. Beregninger fra NAF viser at bompenger til en verdi av 21,1 milliarder kroner forsvant ut i finans- og administrasjonskostnader mellom 2011 og 2021. Dette tilsvarte over 20 prosent av de totalt 102 milliardene bompengestasjonene hadde samlet inn i løpet av perioden. Hver femte krone norske bilister betalte gikk altså ikke til veinettet, men til å drifte bompengesystemet i seg selv.⁶³

Bompengesløseri: 21 milliarder har gått til administrasjon

Om noen tvilte. Bompenger er en svært lite smart måte å finansiere samferdsel på.

Faksimile: Bil24.

Rødt mener at utbyggingen av nye veier ikke skal finansieres av bompenger. Hvis det ikke er mulig å finansiere et veiprojekt uten å ta i bruk bompenger som virkemiddel, kan det være et tegn på at prosjektet ikke er fornuftig i utgangspunktet. Mye av den økte bompengebelastningen har kommet som følge av store, nye motorveier rundt de største byene som vi kanskje ikke trengte.

På enkelte strekninger har bompengene blitt altfor høye. På de stedene med høyest bompenger støtter Rødt at staten går inn og kutter prisen. Det har vi blant annet fått gjennomslag for på Ryfast i Rogaland.

Dyr konkurranse om veivedlikehold

I 2003 åpnet Bondevik 2-regjeringen for privat konkurranse om å drive veivedlikeholdet i Norge. Vedlikeholdsavdelingen i Statens Vegvesen ble skilt ut som et eget selskap, og senere privatisert. Flere konkurrenter som underbyr hverandre skulle gjøre veivedlikeholdet billigere, var argumentet fra høyresiden.⁶⁴ Det motsatte skjedde. De private aktørene som skulle konkurrere, la seg på et mye høyere utgiftsnivå enn tidligere.

«Kontraktskostnadene har stabilisert seg på et nytt og høyere nivå» var beskjednen fra Riksrevisjonen i 2011.⁶⁵ På noen år doblet prisene på kontrakter for veivedlikehold seg, samtidig som Vegvesenet fikk økte utgifter til å administrere kontraktene. Mens dette skjedde, fikk private selskaper som Veidekke vokse raskt og tjene gode penger.⁶⁶

Ingen regjering siden har turt å røre denne dyre, sløsende privatiseringspolitikken.

Som om det ikke var nok å øke utgiftene til staten på bekostning av private entreprenører én gang, tok Framskrittspartiets samferdselsministre i Solberg-regjeringen nye grep som gjorde veivedlikeholdet enda dyrere. Fra 2019 til 2021 økte utgiftene til veivedlikehold med 25 prosent på to år uten at man fikk noe igjen for pengene.⁶⁷

Stadig mer penger til drift og vedlikehold, men veiene blir ikke bedre

1.6.2023 13:30:00 CEST | Riksrevisjonen | Pressemelding

Kostnadene til drift og vedlikehold av riks- og fylkesveier har økt betydelig, men veiene har verken blitt tryggere, mer fremkommelige eller mer miljøvennlige. Riksrevisjonen mener dette er kritikkverdlig.

Riksrevisjonen pekte direkte på hvordan Solberg-regjeringens regionreform gjorde at flere aktører måtte dele på ansvaret for veivedlikehold, og at det ble mer byråkrati og høyere utgifter til administrasjon.

Kostnadsveksten har store konsekvenser. Til tross for store økninger i budsjettene, øker vedlikeholdsetterslepet mer og mer på både fylkes- og riksveier. Rådgivende Ingeniørers Forening mener at vedlikeholdsetterslepet på riksveiene har doblet seg bare de siste ti årene.⁶⁸

Høye politikerlønninger

Noen typer sløsing kan være symbolsk viktige selv om de ikke koster så mye penger i det store bildet. Det gjelder for eksempel godtgjørelsene som går til politikerne.

I likhet med lønsmottakere flest får stortingspolitikere justert lønnen sin en gang i året. På Stortinget blir lønnen imidlertid ikke justert gjennom et lønnsoppgjør. De vedtar lønnen sin selv, etter anbefalinger fra et utvalg som blir ledet av den tidligere børsdirektøren Bente Landsnes.

En vanlig stortingspolitiker hadde per 2025 en vedtatt årslønn på 1 214 077 kroner. Statsministeren og stortingspresidenten tjente på sin side 2 134 434 kroner i året, mens andre regjeringsmedlemmer hadde en årslønn på 1 734 020 kroner.⁶⁹

At stortingspolitikere skal tjene en halv million mer enn den gjennomsnittlige årslønnen har lenge vært gjenstand for kritikk. I 2023 ble det utredet et mer moderat lønnsalternativ som et svar på denne kritikken. Stortingsflertallet valgte å skrote dette moderate alternativet, og ga seg selv lønnsøkning på nesten det dobbelte i stedet. I 2025 ble like så godt bestemt at

moderasjonsalternativet ikke lenger skulle legges frem i de årlig beslutningene om lønnsøkninger. På toppen av godtgjørelse i millionklassen kommer en rekke andre politikergoder: Skattefri pendlerbolig for alle som bor mer enn fire mil unna stortingsbygningen, lukrative etterlønsordninger og en sykkelønsordning som gjør det mulig å være sykemeldt fire år i strekk (sammenlignet med ett år for vanlige arbeidstakere).

Nettavisen Økonomi. Direktesport Plus Na Live Nyhetsbrev Sportspill Annonsering Meny
Stortinget

Stortingets lønnsøkning: Fjerner moderat alternativ

At stortingspolitikere har lønns- og arbeidsbetingelser som vanlige folk bare kan drømme om, er en åpenbar grobunn for politikerforakt. Det øker avstanden mellom politikere og folket, og gjør det vanskeligere for politikerne å sette seg inn i de økonomiske bekymringene svært mange står i. Den høye stortingslønnen bidrar også til å drive opp lønningene til folkevalgte i fylkesting, kommunestyre og bystyre, ved å sette lønnsstandarden som andre politikere retter seg etter. Rødt mener at stortingslønnen bør være langt lavere enn de er i dag, og vil kutte den med 50 millioner til sammen.

Bistandsstøtte til unyttige tankesmier og eliteklubber

RØDT VIL:

- Gå gjennom bistandsbudsjettet, og stanse all unødvendig bruk av bistandsmidler.
- Ha som hovedregel at Norge ikke skal støtte tankesmier og stiftelser i rike land.
- Sørge for at bistandspengene brukes på prosjekter som har direkte positive effekter.

Den norske diplomaten Terje Rød-Larsen måtte i 2020 gå av som direktør for tankesmien International Peace Institute (IPI) på grunn av sine tette bånd til den overgrepssdømte milliardæren Jeffrey Epstein. I skrivende stund er Rød-Larsen under etterforskning for medvirkning til grov korrupsjon.

I forbindelse med denne saken har det fått fornyet oppmerksomhet at staten har overført over 130 millioner kroner til Rød-Larsens tankesmie over en periode på tjué år. Støtten toppet seg da Børge Brende (Høyre), som selv pleiet kontakt med Epstein etter at sistnevnte hadde blitt dømt for overgrep mot mindreårige, var utenriksminister. Da mottok tankesmien til Terje Rød-Larsen hele 62 millioner kroner på bare et år.

I denne saken er det en høyst reell risiko for at norske skattepenger har bidratt til menneskehandel og seksualforbrytelser. Likevel har norske myndigheter så langt ikke tatt initiativ til å drive pengene tilbake eller til å granske bevilgningene i perioden varselet gjaldt. Riksrevisjonen gransket bare bevilgningene fram til 2012. Da Rødt og FrP foreslo å be Riksrevisjonen granske bevilgningene i perioden fra 2013 til 2018, ble forslaget nedstemt. Også av tidligere utenriksminister Ine Eriksen Søreide og Høyre, selv om Søreide kjente til et varsel om at tankesmien medvirket til menneskehandel i Epsteins regi i nettopp denne perioden.

Tidligere FN-ambassadør om støtten til IPI:

– Null effekt i fattige land

I over 25 år har Norge brukt nesten én milliard kroner på å støtte Henry Dunant Centre for Human Dialogue, en organisasjon som har hovedkontorene sine i Geneve i Sveits. Stiftelsen selv hevder at de driver med «privat diplomati», og arrangerer en årlig konferanse i Oslo – «The Oslo Forum» – som er lukket for offentligheten.

Det sveitsiske «dialogsenteret» har dype forgreininger inn i den norske politiske eliten. Høyre-leder Ine Eriksen Søreide sitter for tiden i stiftelsens styre, mens Espen Barth Eide fra Arbeiderpartiet er tidligere styreleder. Også Høyre-politiker Vidar Helgesen har vært styremedlem.⁷⁰

Norad har brukt over 62 millioner kroner på tre norske eventyråre de siste årene. Nesten 20 millioner av disse pengene gikk til eventbyrået til Petter Stordalen og Jan Fredrik Karlsen. Penger som ellers kunne gått til å bekjempe sult og hjelpe folk i krigsherja land, ble altså brukt på fest og show i Oslo.

Faksimile: Finansavisen.

Sløsing med bistandsmidler

Dessverre er ikke dette enkeltstående eksempler. Hvert år bevilger staten milliarder av kroner til tankesmier, stiftelser og private selskaper over bistandsbudsjettet. Mange av disse er basert i USA, Sveits og andre rike land, langt unna menneskene bistanden er ment til å hjelpe. Selv om en del av disse organisasjonene sikkert gjør samfunnsnyttig arbeid, har Utenriksdepartementet altfor liten kontroll på hvordan disse pengene faktisk blir brukt.

Denne manglende kontrollen koster skattebetalerne hundrevis av millioner av kroner. Et godt eksempel er den såkalte Abyrint-saken. Abyrint er et norsk konsulentfirma som spesialiserte seg på å gi rådgivning til myndighetene i sårbare stater.

Denne rådgivningen tar firmaet seg godt betalt for. I 2014 og 2015 jobbet Abyrint på oppdrag fra Utenriksdepartementet. På disse to årene alene tok eierne av Abyrint ut 14 millioner kroner i utbytte, i tillegg til 3,1 millioner kroner i lønn og andre fakturerte utgifter til firmaets daglige leder og ene eier.⁷¹

Etter kontrakten med UD var avsluttet ble Abyrint hyrt inn av Verdensbanken. Her har de fortsatt å ta ut skyhøye utbytter fra midler som egentlig skal gå til bistand.

Faksimile: Panorama nyheter.

Abyrint-eksempelen viser risikoen ved at store deler av det norske bistandsbudsjettet sluses inn i fond med uvisst effekt. I 2024 alene bevilget den norske staten over 6,5 milliarder kroner til Verdensbanken og dens underorganisasjoner. En undersøkelse gjennomført av Riksrevisjonen viser imidlertid at Utenriksdepartementet ikke har «god nok dokumentasjon på at Verdensbankens fond er en effektiv måte å gi bistand på». Ifølge Verdensbanken går betydelige kostnader med til administrasjon og drift, samtidig som at flere fond ikke kan dokumentere at bistanden faktisk når de menneskene den er ment for.⁷²

Rødt mener det er sløsing at penger som egentlig skal gå til å hjelpe folk, i stedet går til europeiske eliteklubber, poengløse tankesmier, eventbyråer, kommersielle selskaper og byråkratiet i Verdensbanken. Denne typen pengebruk har ingen positiv effekt på verdenssituasjonen, men støtter et elitesjikt som bruker gode formål som påskudd for å berike seg selv. Rødt vil gå grundig gjennom hele bistandsbudsjettet. Unødvendig bruk av penger, for eksempel til tankesmier og eliteklubber, må stanses umiddelbart. Pengene må brukes på prosjekter som har direkte positive effekter, for eksempel for å løfte folk ut av fattigdom og stanse sult.

Kutt i ukritisk næringsstøtte

RØDT VIL:

- Gjennomføre en storopprydning i næringsstøtten, hvor det skal bli færre ordninger, kutt av støtte til unyttige prosjekter og lavere utgifter.
- Legge ned Nysnø.
- Redusere administrasjonskostnadene til virkemiddelapparatet med en fjerdedel.

Den norske staten er ofte svært opptatt av å dobbelt- og trippeltsjekke at ingen som går på offentlige ytelser får en eneste krone mer enn de har krav på. Når det kommer til støtte til det private næringslivet derimot, er staten ofte mindre påpasselig. Et godt eksempel på det så vi under korona-pandemien da staten ga vekk milliarder av kroner med minimale krav til de som skulle motta pengene.

Rødt er et industriparti. Vi vil at staten skal ta en mer aktiv rolle i industripolitikken og bruke deler av Oljefondet på målrettede investeringer i industribygging og klimavennlig infrastruktur. For at staten skal kunne ta denne rollen, må vi sikre at penger ikke sløses bort på måter som svekker folks tillit til næringspolitikken ved å overføre penger fra fellesskapet til unyttige og ulønnsomme kommersielle selskaper. Dette kapittelet skal se på noen nyere eksempler på sløsing gjennom subsidier og næringsstøtte.

Det næringspolitiske virkemiddelapparatet i Norge er stort og uoversiktlig. Penger til næringslivet deles ut av en rekke statlige virksomheter, deriblant Forskningsrådet, Innovasjon Norge, Enova, Siva, Nysnø, Investinor, Skattefunn, DOGA og Eksfin. I tillegg deles tilskudd til næringslivet ut av fylkeskommuner, kommuner og direkte over statsbudsjettet.

Samlet sett pumper staten milliarder av skattekroner inn i selskaper med tvilsom samfunnsnytte. I tillegg har virkemiddelapparatet skyhøye driftsutgifter. Enova, Doga, Eksfin, Innovasjon Norge, Investinor, Nysnø

og Siva har driftskostnader på omtrent 2,8 milliarder kroner i året.⁷³ Dette tilsvarer utgiftene for skolegangen til 17 500 grunnskoleelever.⁷⁴

Noen former for næringsstøtte er så lite treffsikre at de ikke engang bidrar til verdiskapning i Norge. Den statlige forvaltningsbedriften Eksfin har i en årrekke støttet byggingen av ferger og andre fartøy på verft i Tyrkia. Disse verftene er beryktet for lav lønn og utrygge arbeidsforhold. I 2024 tjente arbeiderne ved verftene 350 kroner i timen i snitt, mens hele 48 arbeidere mistet livet i arbeidsulykker i 2022.⁷⁵

Eksfin har altså brukt milliarder av skattekroner på å styrke konkurransekraften til farlige og arbeiderfiendtlige tyrkiske verft, på bekostning av norske verft som konkurrerer om de samme oppdragene. Istedenfor å kaste penger ut vinduet, vil Rødt føre en aktiv industripolitikk som sikrer flere oppdrag til norske verft, for eksempel gjennom offentlige anskaffelser.

Forsøk på å betale seg ut av det grønne skiftet

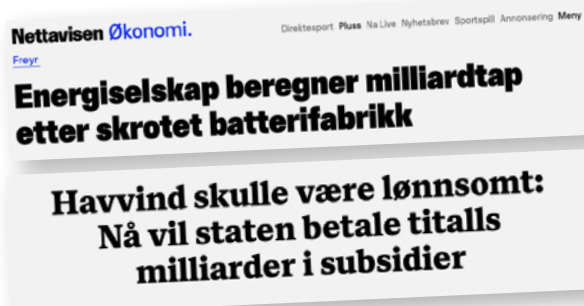
Ofte begrunnes den massive subsidieringen med nødvendigheten av å gjennomføre det grønne skiftet. Mange politikere ser ut til å mene at det er størrelsen på bevilgningen som avgjør hvor godt vi lykkes med dette målet. Det har ført til en politikk for næringslivsstøtte som i mange tilfeller ikke oppnår noe annet enn å flytte fellesskapets midler inn på private bankkontoer. Det er Rødt mot. Vi trenger en ambisiøs klimapolitikk hvor de store forurensnerne skal betale, hvor vanlige folk ikke

skal måtte ta regninga og hvor lommebøkene til de rikeste ikke skal fylles med offentlige penger.

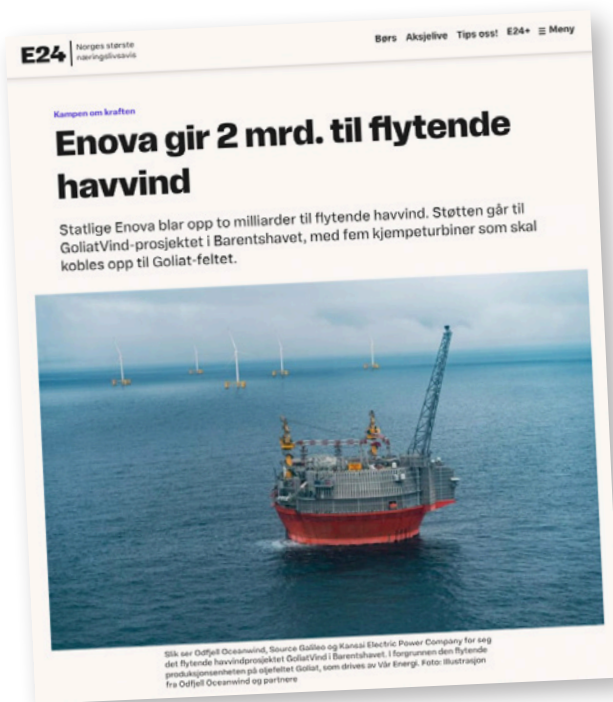
Selskapet GoliatVind fikk to milliarder kroner av det statlige energiselskapet Enova for å utvikle et flytende havvindprosjekt i 2024.⁷⁶ Året etter ble prosjektets søknad avslått av NVE, blant annet med begrunnelse at prosjektet neppe ville være lønnsomt uten betydelig mer økonomisk støtte enn det allerede hadde fått. Dermed forsvant de to milliardene også ut av vinduet. Havvindsubsidiene kan bli helt enorme de neste årene. Stortinget har vedtatt at Sørlige Nordsjø 2-prosjektet kan få 23 milliarder i støtte mens regjeringen har bestemt at Utsira Nord-prosjektet kan få 35 milliarder i støtte. Prosjektene skal til sammen ha en effekt på 2 000 MW og kan anslagsvis produsere litt under 8 TWh strøm årlig. Det betyr en økt norsk strømproduksjon på om lag 5 prosent. Enova har lovet nye runder med utdeling av havvindmilliarder senere i 2026.⁷⁷

Bruker vi en liten del av de pengene på å støtte energi-effektivisering i bygg i stedet, er det sannsynlig at vi kan frigjøre mye mer strøm enn 8 TWh.⁷⁸ I tillegg får folk en lavere strømregning, noe utbygging av vindkraft ikke har gitt oss. Det vil også gi arbeidsplasser i en hardt prøvet byggenæring.

Et annet eksempel på ukritisk næringsstøtte er batteriselskapet Freyr, som ble sponset av staten med 183 millioner kroner for å bygge en batterifabrikk i Mo og Rana. Pengene ble bevilget av Solberg-regjeringen, med Sveinung Rotevatn (Venstre) i spissen.⁷⁹ Fabrikken skulle egentlig gi 1 500 arbeidsplasser, men den nybygde fabrikkhallen ble stående tom. I stedet besluttet Freyr-eierne å flytte produksjonen til USA, hvor næringsstøtteordningene har vært enda mer lukrative enn i Norge.

Faksimiler: Finansavisen.

Enova er et statlig foretak som tildeles penger fra statens klima- og energifond for å bidra til reduserte klimagassutslipp, omstilling og styrket forsyningssikkerhet. Over en periode på 12 år har Enova delt ut 30 milliarder kroner til grønne prosjekter.

Blant firmaene Enova har støttet er grossistgiganten ASKO, som gjennom årene har fått 411 millioner kroner for å omstille seg og kutte klimagassutslipp. ASKO eies av Norgesgruppen, som igjen eies av Johan Johansson, en av Norges aller rikeste menn. I stedet for å pålegge Norgesgruppen å drive på miljøvennlig vis, har staten altså sendt regningen for eksosfri matlevering fra en mangemilliardær til helt vanlige skattebetalere.

Foto: Thomas Bjørnflaten.

I 2021 fikk et hydrogenprosjekt i Finnmark 482 millioner kroner fra Enova. Prosjektet var et samarbeid mellom Equinor, Vår Energi og Horisont Energi. En etter en trakk disse tre aktørene seg fra prosjektet og gjorde det klart at de ikke ville bygge noe hydrogenanlegg i Finnmark likevel. Prosjektet ble overført til selskapet Barents Blue AS, med helt andre eiere. Men det er helt i det blå hva som skjer med prosjektet. Det som er urovekkende med eksempelet, er at verken Enova eller klima- og miljøministeren kan gi et tydelig svar på hvor disse pengene havner nå.⁸⁰

Et annet kontroversielt prosjekt, som kan tyde på at Enova ikke bruker pengene helt klokt, er at de ga selskapet «Georgine Wind» hele 332 millioner kroner til å bygge en enkelt vindturbin på land i Gulen.⁸¹

Investeringselskapet Nysnø ble opprettet av Høyre- og Frp-regjeringen i 2017, med formål om å bidra til det grønne skiftet ved å styre penger til private bedrifter som kommersialiserer ny teknologi. Dette er et annet eksempel på ukritisk næringsstøtte. Siden opprettelsen har Nysnø mottatt mer enn fem milliarder kroner av fellesskapets penger over statsbudsjettet. Det tilsvarer budsjettet til Moss kommune i et helt år. Hundrevis av millioner har blitt skutt inn i private selskaper, uten at det norske fellesskapet har fått noe som helst igjen for pengene.

Klima- og miljøpolitikken kan ikke måles ut fra hvor mye penger som bevilges over statsbudsjettet til formål som politikerne døper som «grønne». Politikken må måles på at utslippene faktisk kuttes, og at fellesskapet får noe igjen for pengene i form av arbeidsplasser og verdiskaping. Storstilt pengebruk på subsidier til prestisjeprojekter er ikke bra for miljøet. Ofte betyr det faktisk store naturinngrep også.

Rødt vil i stedet bruke pengene på målrettede og gode tiltak. Vi vil ha en kraftig økt innsats for energieffektivisering i bygg, både offentlige og private. Støtteordningene må være enkle og forståelige, uten høye egenandeler. Da frigjør vi mye strøm som kan brukes andre steder, og vi kutter i strømrégninga til folk. Vi vil gjøre det enklere å velge klimavennlig transport ved å bygge ut kollektivtilbud i hele landet, senke billettprisene og ta bedre vare på jernbanen. Vi vil bruke penger på å kutte utslipp gjennom karbonfangst ved offentlige avfallsanlegg, og samtidig sikre mer produksjon av fjernvarme. Og vi vil gi målrettet

støtte til eksisterende industribedrifter for å ta i bruk teknologi som kutter utslipp, omstiller bedriftene og gjør dem enda mer levedyktige i framtiden.

Problemene med ukritisk subsidiering

Ukritisk subsidiering er både dårlig klimapolitikk og dårlig næringspolitikk. Risikoen bæres av skattebetalerne, mens all eventuell gevinst går til de private eierne. Firmaer i det private næringslivet bruker tid og ressurser på å hente penger fra det offentlige i stedet for virksomheten de egentlig skal drive på med.

Rødt mener denne ukritiske næringslivsstøtten må ta slutt. Det trengs nå en skikkelig storopprydning og kritisk gjennomgang av de mange ulike ordningene Norge har, og som er dyre å administrere.

Vi vil stille strenge krav når staten går inn med støtte til kommersielle selskaper, for eksempel ved å begrense hvor høy lønn og utbytte sjefene kan ta ut av selskapet. Vi vil også etablere en hovedregel om at staten skal få eierandeler for subsidiene, slik at verdiskapningen i firmaene ikke kommer noen få enkeltkapitalister, men det norske folk, til gode.

Rødt ønsker mer, ikke mindre aktiv næringspolitikk. Det innebærer imidlertid at fellesskapet ikke bare deler ut penger til private, men også tør å stille krav og ta styringen i industripolitikken.

Sløsing i kraftbransjen

RØDT VIL:

- Si nei til bygging av nye strømkabler til utlandet og regulere krafteksport.
- Innføre en makspris på strøm, så folk og bedrifter ikke må kjøpe strømmen dyrt fra offentlige kraftselskaper.
- Begrense mulighetene offentlige kraftselskaper har til å utbetale bonuser og investere i utlandet.

Gjennom 100 år har vi bygd landet på rimelig tilgang på vannkraft, til nytte for folk og verdiskaping over hele landet. I dag har Norge forlatt denne linjen. En rekke politiske veivalg har overlatt prisfastsettelsen på strøm til næringslivet til en internasjonal strømbørs.

Resultatet er rekordhøye strømpriser og rådyre strømstøtteordninger til husholdningene, samtidig som Norge produserer mer strøm enn noen gang. Strømmen er rimelig å produsere. Vannkraft dominerer strømmiksen i Norge, og koster i snitt under 15 øre/kWh å produsere. Når prisen på strømbørsen ofte er ti ganger så høy, betyr det store inntekter til kraftselskapene som produserer den, og skyhøye strømgjeldninger for norske bedrifter, idrett og frivillighet og offentlig sektor.

Høye strømpriser, høye lederlønninger

Tidligere har vi sett at åtte direktører bare i Statkraft tjener mer enn Norges statsminister. Men det er bare toppen av isfjellet. På fem år økte toppsjefene i de 20 største kraftselskapene lønna si med en million kroner i snitt, ifølge Bergens Tidende.⁸² Her er det verdt å understreke at disse selskapene er offentlig eid. Mens folk og bedrifter over hele landet har betalt stadig mer for strømmen, har direktørene i kraftbransjen fylt opp sine egne lommer.

Haugaland Kraft, som eies av distriktskommunene Fitjar, Sveio, Etne og Ullensvang, økte lønna til toppsjefen med 75 prosent på fem år fra 2019.⁸³ I samme periode sendte kraftselskapet mangedoblede strømgjeldninger til innbyggere, kommunene og lokale bedrifter.

Eirik Frantzen i Nordkraft økte lønna med 83 prosent på fem år til nesten 5 millioner kroner i året. Han har også sikret seg en avtale om å få utbetalt 30 millioner kroner over syv år når han slutter i jobben som 60-åring om et par år. Slik får han mulighet til å legge seg opp en stor formue, betalt av det kommunale kraftselskapet eid av Narvik og flere andre kommuner.

I samme periode som Frantzen har fått titalls millioner i lønn, bonuser og pensjon, har selskapet hans sluttet å betale ut utbytte til eierkommunene, som må gjøre smertefulle kutt i tjenestene til innbyggerne. En av eierkommunene er satt under statlig administrasjon som følge av dårlig økonomi.⁸⁴ Da kommunen havnet

på den beryktede Robek-lista var det opparbeidede underskuddet i kommunen på 29,7 millioner kroner.⁸⁵ Det var altså snakk om mindre penger enn Frantzens ekstraordinære pensjonsavtale.

Utrolige bonusordninger

I tillegg til skyhøye lederlønninger betaler kraftbransjen ut fete bonuser til sine egne. Noen av bonusordningene er til og med satt opp til å bli bedre jo dyrere strømmen blir. Statkraft-sjefen har i flere år fått utbetalt mange hundretusener i bonus. Bonussystemet i Statkraft fungerer slik at bonusen blir høyere hvis firmaet klarer å selge strømmen enda dyrere til kundene enn konkurrentene.⁸⁶ I 2024 mente Statkraft at det gikk «meget godt» å selge strømmen ekstra dyrt, noe som bidro til å utløse en bonus på i underkant av 1 million kroner til konsernsjef Birgitte Vartdal.⁸⁷

Statkraft forvalter arvesølv et vårt – mange av de største vannkraftverkene og vannmagasinene våre. De har de siste årene brukt milliardbeløp på å betale bonuser til et knippe kraft-tradere, særlig i Tyskland.

Selv om Statkraft er ivrige på å kalle seg et internasjonalt energiselskap, er det aller meste av produksjonen deres vannkraft, og det aller meste skjer i Norge. Det er altså vår felles vannkraft de handler og spekulerer med, til enorm profitt for noen få.

Dagens Næringsliv har meldt at en gruppe ansatte, hovedsaklig på Statkrafts kontorer i Düsseldorf, fikk utbetalt 1,6 milliarder kroner for årene 2022 og 2023. Statkraft har valgt å skjule informasjon om disse dyre bonusutbetalingene, med velsignelse fra næringsministrene Jan Christian Vestre og Cecilie Myrseth (Ap). Men litt etter litt har det likevel sivnet ut. Fire direktører delte på en utbetaling på 266 millioner kroner.⁸⁸

Selv om Arbeiderparti-regjeringen flere ganger har lovet å rydde opp, fremstår de helt handlingslammet. I 2024 fikk en ansatt i London utbetalt 40 millioner.⁸⁹ I 2025 betalte Statkraft også ut titalls millioner til én enkelt ansatt.⁹⁰

Rødt vil at lederlønnstaket i staten også skal gjelde Statkraft. Vi vil avvikle den internasjonale spekulasjonsvirksomheten til selskapet, og stanse bonusene.

Dårlige investeringer

Riksrevisjonen har gjennomgått hvordan statens nettselskap Statnett har prioritert i nettutbyggingen. Konklusjonen er at selskapet har neglisjert oppgraderinger i det nasjonale strømmettet, mens investeringer i utenlandskabler har blitt prioritert opp. Statnett brukte hver femte krone på å bygge kabler til utlandet i perioden fra 2013 til 2023. Dette er kabler som i all hovedsak sender strøm ut av landet.⁹¹

Også selskapene som produserer strøm bruker de gode inntektene fra norsk vannkraft på investeringer det er verdt å stille spørsmål ved.

De siste årene har vi sett flere eksempler på hvordan offentlige kraftselskaper bruker den enorme inntjeningen sin på å utvide selskapene sine i nye sektorer. Å Energi har tjent stort på de høye strømprisene på Sørlandet. Pengene har de blant annet brukt på en investering i batterifabrikken Morrow Batteries i Arendal. Investeringene er på 1,3 milliarder kroner, og Å Energi har i tillegg garantert for et lån på 250 millioner.⁹² Nylig måtte Å Energi innrømme at de mener Morrow Batteries er null verdt.⁹³ Varsellampene har blinket i flere år, med store økonomiske tap, men det offentlig eide kraftselskapet har bare fortsatt satsingen.

Bonusordninger er ikke det eneste dyre prosjektet Statkraft har i utlandet. Selskapet har satset stort på investeringer utenfor Norges grenser, og har tapt store

verdier. I andre kvartal 2024 måtte selskapet skrive ned verdien på utenlandsinvesteringer med over 4 milliarder og gikk 1 milliard i minus på bare tre måneder.⁹⁴ Dette skjedde til tross for at strømprisene var høye. Statkraft har brukt så mye penger og ressurser på prosjekter som ikke har gitt økt strømproduksjon, at de på åtte år halverte hvor mye strøm de produserer per ansatt.⁹⁵

Kostbar krafteksport

Norge forsyner landene rundt oss med mer og mer strøm. Den netto krafteksporten fra Norge til utlandet har økt de siste årene. I 2025 var den på 22,8 TWh, 10 prosent mer enn i det forrige rekordåret 2020. Vårt kraftoverskudd tilsvarer omtrent 60 prosent av hele forbruket til Danmark, til sammenligning.

Krafteksporten har sine baksider. Eksporten er uregulert, og produsentene kan produsere så mye de vil til eksport. Noen ganger eksporterer vi så mye at Norge havner i en sårbar kraftsituasjon, får tomme magasiner og høye strømpriser. Det rammer folk og bedrifter hardt. Kraftselskapene tjener derimot godt – først på eksporten og så på de høye prisene.

I tillegg til de høye prisene vi betaler, har krafteksporten i tillegg noen skjulte kostnader. Norge eksporterer en del strøm til Danmark, som de sender videre til Tyskland med en gang, til god profit.

Når Norge selger strøm til andre land, som de videre-selger på denne måten, straffes vi av EU med høye gebyrer.⁹⁶ Norge har de siste årene betalt inn milliarder til et EU-fond som følge av dette. Pengene er tatt fra nettleia alle betaler. Den europeiske energihandelen er rigget slik at Norge taper på å ha et enormt kraftoverskudd på fornybar kraft.

Med EUs nye nettpakke kan enda mer av pengene fra vårt strømnett forsvinne ut av landet. EU vil at en fjerdedel av inntektene til Statnett fra å sende strøm mellom ulike prisområder internt i Norge, og av våre inntekter fra krafteksport skal betales til EU og brukes på nye strømkabler, særlig utenlandskabler. Det vil gjøre nettleieregningen til folk og bedrifter i Norge betydelig høyere.⁹⁷

Rødts plan mot offentlig sløsing

Denne rapporten har kartlagt sløsing med penger, ressurser og arbeidskraft i offentlig sektor. Felles for mye av denne sløsing er at den ikke bare koster skattebetalerne for penger. Den bidrar også til å gjøre offentlig sektor unødvendig komplisert, og til å flytte makt fra de ansatte i førstelinja til ledelsen.

Vil du vite mer om Rødts velferdspolitik?

I *Langtidsplan for velferden* lanserer Rødt fem grep for et sterkere fellesskap.

- 1: En tannhelsereform med mål om gratis tannhelse
- 2: Økte minsteytelser til syke og eldre
- 3: Mer rettferdig pensjon
- 4: En merkbar styrking av kommuneøkonomien og tiltak for å beholde og rekruttere fagfolk i velferden
- 5: Skattelettelse til folk med lave og vanlige inntekter

Rødt ønsker å styrke og utvide velferden. Vi vil ha en offentlig sektor hvor det er folks behov, og ikke bunnlinjen, som står i sentrum. Samtidig vet vi at velferdsreformene vi vil gjennomføre, for eksempel tannhelsereform og økte minsteytelser, koster penger. Vi vet også at velferdsstatens oppslutning avhenger av at vanlige skattebetalere føler seg trygge på at pengene deres blir brukt på riktige måte.

Derfor kombinerer vi en ambisiøs og offensiv velferdspolitik med konkrete tiltak mot offentlig sløsing. I dette kapittelet presenterer vi Rødts hovedgrep for å kutte i sløsing, og hvordan vi har kommet fram til anslagene på hvor mye som kan kuttes.

Tabellen på neste side viser Rødts forslag til tiltak for å kutte i offentlig sløsing. Listen er ikke uttømmende. Enkelte av tiltakene vil kunne gjennomføres umiddelbart, mens andre vil kreve tid før innsparingen blir gjennomført.

Tall i mill. kroner

Varige kutt, per år	
Halvere konsulentbruken i staten	4 184
Gjennomgå offentlig innkjøp av varer og tjenester fra kommersielle selskaper	*
Innføre det statlige lønnstaket i alle statseide selskaper	131
Halvere styregodtgjørelser i statseide selskaper	44
Redusere antallet direktører i helsevesenet med én tredjedel	385
Avvikle helseforetaksmodellen	*
Kutte politikerlønningene	50
Redusere antallet kommunikasjonsansatte i staten med én fjerdedel	440
Kutte ulønnsomme motorveiprojekter og redusere veiinvesteringene med 10 prosent	2 500
Samle jernbanen i én etat	*
Redusere utgiftene til administrasjon av subsidier til næringslivet med én fjerdedel	715
Redusere subsidier til næringslivet	~1 000
Kutte profitten i viktige velferdstjenester:	
Barnevern	314
Sykehus	359
Eldreomsorg	855
Barnehage	1855
Nav	174
Kutte i byråkrati og kontrollvirksomhet som følger opp kommersielle velferdsfirmaer	*
Avvikle nasjonale og internasjonale skoleprøver	692
Kutte timer tilsvarende ett skoleår i grunnskolen	6 772
Kutte bistand til internasjonale tankesmier o.l.	1 039
Redusere Nav kontroll til samme nivå som for ti år siden	38
Kutte i den rådgivende legetjenesten i Nav	79
Sum årlige kutt i sløsing	21 679
Kutt i sløsing, engangseffekt	
Avvikle Nysnø	5100
Kutte subsidier til havvind i Utsira Nord, total kostnadsramme	~35 000
Si nei til OL i Norge	~60 000
Sum engangskutt	100 100
Sum årlige kutt og engangskutt	121 779

Slik har vi jobbet

Denne rapporten er ikke en uttømmende oversikt over sløseri i Norge, men et første steg på veien mot en rimeligere og rausere offentlig sektor. Vi har for eksempel ikke gått inn i kommunesektoren i denne omgang, men valgt å konsentrere oss om uvetting statlig pengebruk. Vi har heller ikke sett på de mange skadelige effektene av privat sløseri, som for eksempel kommersiell plastikk-kirurgi eller den eksplosive veksten i privatfly. Dette er tema som Rødt vil følge opp i andre sammenhenger, og ikke minst i det daglige arbeidet vårt på Stortinget.

Tallene i rapporten bygger på svar på spørsmål fra departementene, statsbudsjetter, åpne årsrapporter, statistikk fra SSB og DFØ, og utredninger gjennomført av Stortingets utredningsseksjon.

I noen tilfeller har vi gjennomført egne beregninger basert på dette tallgrunnlaget. Metodikken bak disse beregningene er gjengitt i tabellen til høyre.

Konsulentbruk i staten

I 2024 brukte staten 12,5 milliarder kroner på eksterne konsulenter. Våre beregninger viser at konsulenter koster omtrent tre ganger så mye som ordinære ansatte. Staten kunne dermed spart over fire milliarder kroner årlige dersom halvparten av konsulentene ble erstattet av vanlige ansatte.

Lederlønninger

Vi har gått gjennom lederlønningene i selskaper som staten eier hundre prosent, og redusert lønnen til alle som tjener over 2 104 000 i året. Innsparingen representerer forskjellen mellom dagens lønnsnivå og lønnsnivået Rødt ønsker å innføre.

Styregodtgjørelse

I dette tallet har vi kun inkludert selskaper hvor staten eier hundre prosent.

Velferdsprofitt

Vi har hatt utgangspunkt i at ti prosent av tilskuddene til kommersielle selskaper forsvinner ut av sektoren i form av marginer og lignende. Dette er et nøkternt estimat basert på avkastningskrav i det norske næringslivet som helhet.

Stortingslønninger

Rødt mener stortingspolitikere ikke bør tjene mer enn 1,5 ganger medianlønnen i Norge. Tallet er forskjellen mellom dagens lønnsnivå og lønnsnivået Rødt vil innføre.

Tankesmier

Vi har inkludert tankesmier, stiftelser og kommersielle selskaper basert i rike og vestlige land.

Referanser

1. <https://www.ssb.no/statbank/table/10807>
2. Martin Bech-Holte (2025) Alternativt statsbudsjett. Løsninger for landet som ble for rikt. Oslo: Kagge forlag, s. 177.
3. <https://www.finansavisen.no/politikk/2026/02/24/8330964/bistand-har-brukt-47-millioner-pa-mckinsey-konsulenter>
4. Regjeringen (2022) Endring av Prop. 1S (2021-2022) Statsbudsjettet 2022, s. 69
5. <https://www.stortinget.no/globalassets/pdf/dokumentserien/2025-2026/dok15-202526-1215-vedlegg.pdf>
6. https://www.nrk.no/mr/helseforetakene-brukte-1_3-milliarder-kroner-pa-konsulenter-i-fjor-1.16956803
7. Riksrevisjonen (2025) Riksrevisjonens undersøkelse av forbruk gjennom rammeavtalen for formidling av IKT-konsulenttjenester inngått av DSS i 2022
8. <https://www.nettavisen.no/okonomi/tog-eksperter-matte-slutte-leies-inn-igjen-som-dyre-konsulenter/s/5-95-2239603>
9. <https://www.regjeringen.no/no/statsbudsjett/2026/svar-pa-budsjettsporsmal/id3119380/?bq=258&expand=3130935>
10. <https://www.regjeringen.no/no/statsbudsjett/2026/svar-pa-budsjettsporsmal/id3119380/?bq=384&party=R%C3%B8dt&expand=3127771M;>
11. <https://www.atea.com/media/quubhnul/atea-annual-report-2024.pdf?v=638785884330000000>; https://www.soprasteria.no/docs/librariesprovider2/sopra-steria-no-documents/%C3%A5rs-og-b%C3%A6rekrftsrapporter/sopra-steria-baerekrafts-og-aarsrapport-2024.pdf?sfvrsn=71913fdb_11; https://www.bouvet.no/om-bouvet/arsrapport-2024/_/attachment/inline/f594d330-8c77-470b-93b9-5aa8d2845c2c:52095ac7fc38153ce790eee9cb830b35790f2618/Bouvet%20Annual%20report%202024%20NO.pdf
12. <https://www.ssb.no/statbank/table/09789>
13. <https://www.vg.no/nyheter/i/93jQqW/641-direktoerer-i-helsevesenet-faar-1-1-milliarder-i-loenn-og-godtgoerelser-direktoerfelde>
14. <https://www.forskning.no/finans/minst-300-ledere-i-staten-tjener-mer-enn-statsministeren-ifolge-ny-undersokelse/1926244>
15. Jørgen Tveit Sandberg (2021) Utviklingen i lederlønninger i Norge, 1997-2020. En empirisk studie av utviklingen i lederlønninger i Norge i perioden 1997-2020, med et særlig fokus på ledere i offentlig sektor. Masteroppgave, Universitet i Oslo, s. 66.
16. <https://www.nrk.no/innlandet/over-1400-tilsette-i-fylkeskommunane-tener-meir-enn-ein-million-kroner-1.17592350>
17. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Skriftlige-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qnid=109941>
18. <https://www.nettavisen.no/okonomi/kraftig-okning-i-antall-nav-ansatte-som-tjener-over-n-million-sjokkerende/s/5-95-2329571>
19. <https://klasekampen.no/artikkel/2024-12-19/sendt-pa-luksusprogram-sluttet-aret-etter>
20. <https://www.regjeringen.no/no/tema/arbeidsliv/Statlig-arbeidsgiverpolitikk/lonn-og-tariff-i-staten/statens-lederlonnssystem/id2353808/>
21. <https://www.nettavisen.no/okonomi/millionfesten-i-nrk-antall-ansatte-med-millionlonn-oker-igjen/s/5-95-2345306>
22. <https://info.nrk.no/wp-content/uploads/2025/06/NRKS-lederlonnrapport-2024.pdf.pdf>
23. Stortingets godtgjøringsutvalg (2024-2025) Inns. 536 S. Innstilling til Stortinget fra Stortingets presidentskap.
24. <https://www.nrk.no/nordland/helse-nord-varsler-massive-kutt-1.17762684>
25. <https://sykepleien.no/2025/11/ingen-kommunikasjonsdirektor-i-helseforetakene-tjener-mindre-enn-12-millioner>
26. <https://www.ssb.no/helse/helsetjenester/statistikk/spesialisthelsetjenesten/artikler/1-av-4-arsverk-i-spesialisthelsetjenesten-gar-til-administrasjon-og-service>.
27. <https://www.regjeringen.no/no/statsbudsjett/2026/svar-pa-budsjettsporsmal/id3119380/?bq=245&party=R%C3%B8dt&expand=3134820>.
28. <https://www.nettavisen.no/nyheter/lena-rammet-av-navs-kommunikasjonssvikt-en-haplos-kamp/s/5-95-1493150>.
29. https://www.humanagroup.se/download/18.54270f75195b251bf5ec410/1743419556942/Humana_Annual%20and%20Sustainability%20Report%202024.pdf
30. <https://www.fagbladet.no/nyheter/laeringsverkstedet-eier-innrommer-at-a-slippe-36-millioner-i-formuesskatt-er-blant-grunnene-til-sveits-flytting-skatt-er-en-del-av-dette/149201>
31. For velferdsstaten (2023) Den internasjonale velfersprofitten og bendelormsøkonomien, s. 23-24.
32. For velferdsstaten (2023) Den internasjonale velfersprofitten og bendelormsøkonomien, s. 48.
33. https://www.nrk.no/nordland/nordlandssykehuset-mener-de-har-betalt-over-100-mill.-for-mye-til-privat-legeselskap_-_-flaut-1.17529216
34. <https://www.nettavisen.no/nyheter/christian-fikk-skrekkskjeden-etter-operasjonen-du-mister-synet/s/5-95-2194657>
35. https://www.nrk.no/dokumentar/eli-anne-therkildsen_-58_-dode-etter-kosmetisk-kirurgi-pa-norsk-klinikk-1.17364982
36. NOU 2024:17, side 62.
37. NOU 2024:17, s. 378.

38. NOU 2020:13, s. 526.
39. NOU 2020:13, s. 527.
40. NOU 2020:13, s. 519.
41. <https://www.dagbladet.no/nyheter/kjorte-valgkamp-tross-advarsel/75004364>
42. <https://www.skup.no/sites/default/files/2023-03/Dagbladet-recoveryakademiet.pdf>
43. <https://www.dagbladet.no/nyheter/blodrode-tall-for-erna-favoritt/77914530>
44. <https://www.dagbladet.no/nyheter/sju-slaktrapper-siden-juli/74995861>
45. <https://www.proff.no/selskap/recoveryakademiet-as/hurdal/pleie-og-omsorgstjenester/IGB5O2710K7>
46. <https://www.fvn.no/nyheter/lokalt/i/mRnBLq/denne-togturen-til-kristiansand-er-historisk>
47. <https://www.aftenbladet.no/lokalt/i/L073z/go-ahead-satser-paa-flere-passasjerer>
48. <https://www.aftenbladet.no/okonomi/i/rg6pWR/go-ahead-tror-ikke-de-naar-passasjermaalet-sitt>
49. <https://www.nrk.no/sorlandet/pun-ktlighet-og-passasjertall-pa-sorlandsbanen-synker-frykter-avvikling-1.17734809>
50. <https://www.aftenposten.no/norge/i/wAv1jL/jernbanereformen-skulle-spare-milliarder-seks-aar-senere-betaler-staten-mer-for-aa-kjoere-togpassasjerer-enn-foer>
51. <https://www.vg.no/nyheter/i/KvOKV6/derfor-koster-navnebyttet-til-vy-280-millioner-kroner>
52. <https://www.vg.no/dinepenger/fritid/i/jBonxL/folk-flest-misliker-navnene-vy-equinor-og-oslo-met> <https://www.nettavisen.no/okonomi/prislappen-ble-280-millioner-kroner-tapte-to-gigakontrakter-det-var-helt-riktig/s/12-95-3423931420>
53. <https://www.aftenposten.no/norge/i/pQrxJW/44-jobber-med-kommunikasjon-likevel-bruker-bane-nor-millionbeloep-paa-konsulenter>
54. <https://www.reuters.com/sports/milano-games-cost-more-than-expected-preparations-were-emergency-mode-throughout-2026-02-03/>
55. <https://www.nrk.no/vestland/sa-mykje-vil-hordfast-pa-e39-mellom-bergen-og-stavanger-kosta-1.17376365>
56. <https://www.nrk.no/trondelag/e6-ranheim-vaernes-skulle-sta-ferdig-i-ar-na-blir-den-kraftig-forsinket-og-flere-milliarder-dyrere-1.17515142>
57. <https://www.nrk.no/stor-oslo/e18-i-tunnel-under-sandvika-vil-koste-21-milliarder-kroner-1.17763087>
58. <https://www.vg.no/nyheter/i/63rg7e/ny-milliardsprekk-for-fornebubanen-blir-enda-mer-forsinket>
59. <https://www.nrk.no/ostfold/vil-sette-jernbaneprojekt-pa-vent-en-stor-skandale-1.17442769>
60. <https://www.nettavisen.no/norsk-debatt/bane-nor-bruker-17-ar-pa-bru-ved-hamar-helt-vilt/o/5-95-2846488>
61. <https://www.nrk.no/stor-oslo/bruker-23-milliarder-pa-ny-vei-i-baerum-kan-ikke-love-mindre-ko-1.17601476>
62. <https://www.frp.no/files/Program/2025/Program-2025-2029.pdf>
63. <https://bil24.no/bompenge-sloseri-21-milliarder-har-gatt-til-administrasjon>
64. <https://www.aftenbladet.no/innenriks/i/drKwo/veikostnader-doblet-paa-aatte-aar>
65. <https://www.stortinget.no/Global/pdf/Dokumentserien/2011-2012/dok1-201112.pdf>, s. 230.
66. <https://anlegg.bygg.no/bygg-veidekke/kraftig-vekst-for-veidekke/630801>
67. <https://kommunikasjon.ntb.no/pressemelding/17970792/stadig-mer-penger-til-drift-og-vedlikehold-men-veiene-blir-ikke-bedre?publisherId=17846918&lang=no>
68. https://rif.no/utgave/RIF_Norges_Tilstand_digital.pdf
69. <https://www.stortinget.no/no/Stortinget-og-demokratiet/Representantene/representantordninger/godtgjoring/>
70. <https://www.finansavisen.no/politikk/2026/02/11/8327727/norge-har-brukt-980-millioner-kroner-pa-hd-senteret>
71. <https://www.panoramanyheter.no/abyrint-utviklingsbransjen-okonomi-og-naeringsliv/norsk-konsulentfirma-tjener-fett-pa-oppdrag-i-sarbare-stater/120660>
72. <https://www.riksrevisjonen.no/rapporter-mappe/no-2021-2022/undersokelse-av-norsk-bistand-til-verdensbankens-fond/>
73. Bech-Holte, Alternativt statsbudsjett, s. 168-169.
74. <https://www.altinget.no/klima/statsradensvarer/13543>
75. <https://e24.no/naeringsliv/i/wAqbzL/rederne-kan-spare-100-millioner-paa-aa-bygge-en-baat-i-tyrkia-det-har-sin-pris>
76. <https://e24.no/energi-og-klima/i/5BPvxK/enova-gir-2-mrd-til-flytende-havvind>
77. <https://www.nrk.no/trondelag/stor-satsing-pa-flytende-havvind-fem-selskaper-har-sokt-1.17772745>
78. <https://www.sintef.no/siste-nytt/2023/energisparing-i-bygg-kan-bli-norges-storste-kraftverk/>
79. <https://kommunikasjon.ntb.no/pressemelding/17942151/enova-stotter-freyr-med-142-mill-til-pilotering-av-fremtidsrettet-batterit-eknologi?publisherId=17848299>

80. <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Skriftlige-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qnid=114059>
81. <https://kommunikasjon.ntb.no/pressemelding/18158607/331-millioner-til-innovativt-havvindprosjekt-vil-fremskynde-norsk-satsing?publisherId=17848299&lang=no>
82. <https://www.bt.no/politikk/i/73emMB/krafttoppen-faar-full-loenn-i-syv-aar-som-pensjonist>
83. <https://www.aftenposten.no/norge/i/3MyRnd/stroemprisene-har-gaatt-i-taket-det-har-ogsaa-kraftsjefenes-loenn>
84. <https://www.bt.no/politikk/i/73emMB/krafttoppen-faar-full-loenn-i-syv-aar-som-pensjonist>
85. <https://www.blv.no/pa-vei-ut-av-robek-som-kjerringa-mot-strommen/s/5-9-917570>
86. <https://www.statkraft.no/globalassets/0/.com/6-investor-relations/corporate-governance/lederlonnsrapporter/2024/lederlonnrapport-2024.pdf>
87. <https://www.statkraft.no/globalassets/0/.com/6-investor-relations/corporate-governance/lederlonnsrapporter/2024/lederlonnrapport-2024.pdf>
88. https://www.dn.no/energi/statkraft/fire-statkraft-tradere-i-tyskland-fikk-266-millioner-i-lonn-i-2023/2-1-1778964?utm_source=dn.no&utm_medium=push
89. <https://www.dn.no/energi/statkraft/bonus/lonn/statkraft-trader-i-london-fikk-utbetalt-40-mill-i-2024/2-1-1940861>
90. <https://www.dn.no/politikk/statkraft/geir-pollestad/lars-haltbrekken/krever-full-apenhet-om-statkraft-bonuser-groteske-utbetalinger/2-1-1947816>
91. <https://www.riksrevisjonen.no/globalassets/rapporter/no-2024-2025/kapasiteten-i-stromnettet.pdf>
92. https://www.nrk.no/sorlandet/eigarkommunane-i-batterifabrikk_-_fryktar-at-morrow-ikkje-er-liv-laga-1.17665222
93. <https://www.agderposten.no/naeringsliv/n/y56O6K/storeieren-mener-at-morrow-batteries-er-null-verdt>
94. <https://klassekampen.no/artikkel/2024-08-21/tenner-pa-alle-plugger-over-statkrafts-tap-i-andre-land/D8KY>
95. <https://www.nettavisen.no/okonomi/statkraft-produserer-halvparten-sa-mye-strom-per-ansatt-som-tidligere/s/5-95-2135627>
96. <https://www.nettavisen.no/okonomi/norsk-nettleie-brukes-til-a-betale-for-stromnett-i-utlandet/s/5-95-2343281>
97. <https://www.nettavisen.no/okonomi/eus-nettpakke-vil-gi-skatt-pa-norsk-nettleie-og-automatisk-godkjenning-av-soknader/s/5-95-2888892>

Rødt er *utfo*

som tre

kt og
eter for
dsfolk

erdig

Rødt er
utfordrerens
trengs

Ko

rdrereren

ngs

